

TOLMINSKE NARODNE PRAVLJICE

Zapisali: Jožef Kenda, Ciril Drekonja in Andrej Šavli

Oblikovanje e-izdaje: Fotospring d.o.o.

Urednik: Mario Pušič

Založil: Fotospring d.o.o., Maribor

Za založbo: Mario Pušič

Leto izida: Prva izdelava, 2012

ISBN: 978-961-6858-16-8

Copyright © 2012 Fotospring d.o.o.

E-izdaja na voljo na:

<http://itunes.apple.com/si/book/isbn9789616858168>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

398.2(=163.6)

TOLMINSKE narodne pravljice [Elektronski vir] /
zapisali Jožef Kenda, Ciril Drekonja in Andrej
Šavli. - 1. izdelava. - El. knjiga. - Maribor :
Fotospring, 2012

Način dostopa (URL):

<http://itunes.apple.com/si/book/isbn9789616858168>

ISBN 978-961-6858-16-8

COBISS.SI-ID 69618177

Troje oblačil	3
Železni prstan	5
Sirotici.....	9
Lonec majarona.....	11
O povodnem možu	13
Trije velikani	15
Pastirček.....	18
Puščavnik	20
Medvedov Janez.....	22
Kdo je ubil zmaja?.....	25
Začarani mladenič	26
Pet bratov	28
Strah v cerkvi.....	29
Spokornica.....	31
Mati sv. Petra.....	31
Sv. Lukež in vol	32
Junak	33
Ubežnik.....	35
Pastorek in pastorka	38
Podganek.....	40
Zgodba o očetovi zapuščini.....	41
O sinu, ki je imel kratek konec pameti in mrvico zastopnosti.....	42
O naglici	43
Samson in čevljarček.....	49
O poboljšanem sinu	51

Troje oblačil

V deveti deželi je živel mož, kateremu je umrla žena koj po prvem porodu. Na smrtni postelji mu je priporočila v varstvo in oskrbo malo edinko in mu je rekla, naj bo detetu dober oče. Vdovec, ki je bil zelo bogat in ni mogel sam opravljati vseh hišnih ter gospodarskih opravil, se zopet oženi z lepo, pa hudobno hčerjo premožnega trgovca. Dokler ni imela druga žena lastnega otroka, se pastorki ni slabo godilo; potem pa jo je pričela mačeha pisano gledati; preganjala jo je in ji nalagala najtežja dela, zraven ji je dajala prav malo jesti, tako da je sirotica veliko trpela in so ji v žalosti potekali dnevi. Mož, ki je bil največkrat po opravljenih zdoma, ni vedel, zakaj je njegova prvorojenka tako slaba in bedna.

Bil je zunaj najhujši mraz, da so slepe muhe letale po zraku in da so drevesa pokala. V tem času pošlje hudobna mačeha slabotno sirotico v gozd jagode brat. Moža, sirotinega očeta, ni bilo doma, da bi preprečil grdo početje neprave matere. Sirotici torej ni bilo drugega storiti ko ubogati in iti v gozd.

Gazi beli sneg proti gozdu in vsa se trese od mraza. Pride globoko v les in ne vidi okoli sebe drugega ko beli sneg. Boga in vse svetnike kliče na pomoči pa milo joče. Vsa premražena in otrpla se usede pod veliko čumo (bukev) in tam moli ter plaiče. Kar nekaj zaštumi za njenim hrbtom. Deklica se ozre, pa ne vidi nič, A iz šuma se izvleje glas:

«Nič ne obupaj, dalje pojdi in dobila boš, kar iščeš!»

Sirota zbere moči ter gre nekoliko navzgor po gozdu in glej, že zagleda jagodne rožice, ki cvetijo na tleh «Kdaj bo še kaj», vzdihne deklica, «saj so komaj še cvetovi!» Zopet se usede na tla in milo joče; a že sliši glas: «Pojdi dalje in dobila boš, kar iščeš!» Gre dalje po gozdu in pride na kraj, kjer so bile jagode že zelene. Tudi zdaj ni zadovoljna in vzklikne: «Kdaj bodo zrele! Jaz pa moram biti že danes zvečer doma in moram stopiti pred hudobno mačeho.» In še se oglasi veter: «Pojdi dalje in dobila boš jagod, da jih ne boš mogla ne snesti in ne vseh domov nesti!» Sirota gre dalje po gozdu in pride do lepih zrelih jagod. Nabere jih polno pletenico in jih nese mačehi domov. In ko pride domov, vidi, da ima na čelu tri zlate zvezde; dali so jih ji vetrovi za njeno dobro srce in za njeno trpljenje.

Mačeho grize črna zavist, ko vidi, da ima pa- storka tri zlate zvezde na čelu. Še bolj jo preganja in jo sili k najtežjemu delu. Ko pa pride zelena po- mlad in ko dozori jagode, obleče mačeha svojo lastno hčer v lepo obleko ter jo pošlje v gozd, da bi ji nabrala zrele jagode in da bi dobila tudi ona tri zlate zvezde na čelo. Hčerka gre v šumo in nabira jagode, a ni zadovoljna, ker ne more najti lepih in rdečih, kakor jih je dobila polusestra. Nevoljna se vrača iz gozda, kar jo sreča veter in jo vpraša: «Kaj iščeš in kaj bi rada imela?» Deklica mu odgovori: «Kaj tebi mar!» In glej, na te besede jo udari veter v čelo, da ji zraste koštrunov rog. Zopet jo vpraša drugi veter: «Kaj iščeš in kaj bi rada imela?» In deklica mu odgovori kakor prvi krat. Komaj spregovori zadnjo besedo, jo udari veter v čelo, da ji zraste koštrunov rog. Še tretji veter jo sreča in jo vpraša: «Kaj iščeš in kaj bi rada imela?» Tudi sedaj odgovori deklica osorno in

veter jo udari v čelo, da ji zraste koštrunov rog. — Hudo se prestraši mačeha, ko se vrne prava hčerka s tremi rogovi domov. Še bolj jo grize črna zavist in še huje ravna z ubogo pastorko.

Zdaj pošlje sirotico krave pasti; zraven ji da še predivo in ji ukalže, naj na paši prede. Deklica je hudo žalostna, ker ve, da ne bo mogla pasti in prestiti obenem. Žene krave na pašb in milo joče. Pa pride k njej krava in ji pravi: «Kaj se jočeš, meni daj predivo, da ga pojem in ti dam prejo!» Deklica da predivo kravi, ki ga poje in ji da nato prejo. Krave se pasejo mirno do večera in takrat jih prižene sirotica domov; s sabo pa prinese tudi lepo spredeno prejo.

Naslednji dan pošlje mačeha svojo hčer krave pasti. Da ji tudi predivo in ji reče, naj ga sprede. A krave se nočejo pasti mirno, uhajajo ji na vse strani in ko odvrta prve, ji druge pojejo predivo. Zvečer prižene hči lačno živino domov, sama pa pride brez preje in brez prediva. Mačeha je nevoljna, a lastni hčeri ne stori nič hudega.

Prihodnjo nedeljo se odpravi mačeha z lastno hčerjo v mesto, pastorki pa ukaže, naj pase krave in naj skuha kosilo. Sirotica ne ve, kaj naj naredi; ali naj pase krave, ali naj kuha kosilo. Pa stopi k njej ena izmed krav ter ji reče: «Nič se ne boj, le kuhaj kosilo, me se bomo prav lepo pasle. In še ji pravi krava: «Prihodnji teden me bodo zaklali. Glej, da boš nesla ti čreva prat, kajti v njih boš našla tri zlata oblačila, eno bo solnčno, drugo bo lunino, tretje bo zvezdno. Našla boš še pozlačen voziček in mnogo drugih reči.»

Deklica stori, kakor ji je naročila krava. Ko naslednji teden zakoljejo žival, vzame čreva in jih nese k potoku, da bi jih oprala. Razpara jih in najde v njih troje oblačil; eno je bilo solnčno, drugo lunino, tretje zvezdno. In še najde pozlačen voziček ter mnogo dragocenih reči. Sirotica opere čreva in se vrne domov. Oblačila, voziček in dragocenosti spravi v skriven kraj.

Nedaleč od kraja, kjer je živela sirotica, je prebival bogat grof, ki je imel edinega sina. Na sinov god napravi velik ples in povabi na veselico vse bližnje sosede. Sirota prosi mačeho, da bi ji dovolila iti na ples. Mačeha ji brani in ji ne dovoli, da bi šla na veselico. Deklica pa steče na skriven kraj in obleče solnčno oblačilo, pa sede v pozlačeni voziček, ki jo sam odpelje pred grofov grad.

Ko pride sirotica v grad, jo vsi občudujejo radi njene lepote, a spoznati je ne more nihče. Grofov sin pusti vse druge plesalke in prosi deklico v solnčnem oblačilu, da bi z njim plesala. Ona je zadovoljna in tako plešeta ves večer. Po plesu jo vpraša grofič, odkod je; ali ona mu ne razodene ničesar. Mladenič se boji da bi prezala deklica ne ušla, zato jo varuje in hodi vedno poleg nje. Tako prideta do vrat in ko se grofič ozre za trenutek v stran, prime deklica urno za kljuko ter zbeži iz gradu. Pred gradom sede v svoj voziček, ki jo hitro odpelje proti domu.

Ko se vrneta mačeha in njena hčerka, pripovedujeta o prezali deklici, ki je bila na veselici in katere ni nihče poznal.

Po onem večeru grofič vedno misli na deklico v solnčnem oblačilu. Njegovo srce je žalostno, pa se odloči, da priredi še eno veselico, ker misli, da bo zala mladenka gotovo prišla. Tudi ta večer se zbere mnogo gostov in med njimi se prikaže sirotica v lunini obleki. Še lepša je ko prej in še bolj ugaja grofiču. Zopet plešeta več večer in po plesu jo še skrbneje varuje, da bi mu ne ušla. Ona se izgovarja, naj jo pusti, da gre malo v stran; a mladenič ji sledi od zadaj. Pa

deklica je brza ko lahkonoga srna; skoči na svoj voz in oddrda proti domu. Mladenič hiti za vozom in jo kliče, a naposled se mora vrniti sam v grad.

Zopet pripovedujeta mačeha in njena hčerka o prekrasni deklici v luninem oblačilu in zavist govori iz njunih src.

Kmalu skliče grofič nov ples, da bi privabil lepo deklico. Zdaj pridejo tudi kmetje in grofič jim zapove, naj pazijo, da ujamejo lepotico. — Zvečer tistega dne prosi sirotica mačeho, naj bi ji dovolila iti na ples, a ta jo zavrne in ji ukaže, naj bo doma.

Deklica pa steče na skriven kraj in obleče zvezdno obleko, sede v voziček in se odpelje proti gradu.

Pred gradom jo čaka sam grofič in ji pomaga z voza ter jo odpelje v dvorano. Tudi ta večer pleše mladenič samo s sirotico. Vse gospodične so jezne in užaljene, ker nobene druge ne pogleda. Po plesu zopet silijo vanjo, naj mu pove, kdo in od kod je, da jo pride snubit. Sirota se izgovarja ter izogiba in grofiču ničesar ne pove. Po dolgih prošnjah pa mu le razodene, kdo je in kako se ji godi. Grofič jo nato prosi, če bi smel priti na njen dom. Deklica mu dovoli in mu pove, kateri dan naj pride.

Napovedanega dne ukaže mačeha sirotici, naj gre v hlev gnoj kidat. Mladi grofič pride v hišo in povpraša po siroti, a mačeha mu pokaže le lastno grdo hčer in ga povabi, naj sede k njej. Grofič pa ne mara niti spregovoriti z deklico. Nenadoma se odprejo vrata in sirotica vstopi v solnčni obleki. Mačeha ostrmi in zardi od same jeze. Grofič se približa zali deklici in se ji globoko prikloni. Nato jo prime za roko in jo odpelje v svoj grad.

Potem je bila poroka in odslej jo živela sirotica srečno na novem domu.

Jožef Kenda.

Železni prstan

V bajti na kraju vasi je živela nekoč siromašna žena, ki je imela sina edinca. S težkim delom je mati preživljala sebe in otroka. Ko je sin dorastel v dečka, je spoznal, kako težko jima je življenje. Odločil se je zato, da ne bo več v breme sirotni materi, in je sklenil, da si poišče kruha pri drugih ljudeh.

Stopi v službo in ko zasluži tri krajcarje, se ga poloti želja, da bi šel po svetu za kruhom in za srečo. Poslovi se od matere, vzame s sabo tri krajcarje in se odpravi na pot.

Dolgo hodi po poti in naposled prispe v neznano vas. Lačen je in že se odloči, da si kupi za krajcar kruha, kar zagleda na vasi tropo otrok, ki kamenjajo starega in bednega psa. Zasmili se mu žival, pa stopi k mladeničem in jih prosi, naj pustijo psa pri miru. Hudobneži se mu posmehujejo- in še dalje obmetujejo žival s kamenjem. Tedaj jim reče deček: «iPustite meni psa, dam vam zanj krajcar!» Otročaji so zadovoljni, vzamejo krajcar in prepuste žival dečku.

Dalje potuje po svetu v solncu in vročini in ob njegovi strani hodi pes. Na potu ga žival ogovori in mu pravi: »Življenje si mi rešil. Kako naj te poplačam? Pri tebi ostanem, morda me boš kdaj še potreboval.« Tako korakata dalje po svetu.

Po dolgi, dolgi hoji prispe deček v drugo vas. Truden in lačen je od dolge poti in že si hoče kupiti za krajcar kruha, kar zagleda na mostu nad globoko vodo kopo rok z vrečo v rokah. Stopi k njim, in jih vpraša, kaj imajo v vreči, in otroci mu povedo, da so zavezali vanjo staro mačko, katero bodo zdaj vrgli v valove. Dečku se žival zasmili, pa poprosi otroke, naj jo dajo njemu in on jim, plača krajcar. Otroci odvežejo vrečo in mu dajo mačko, deček pa seže v žep ter jim izroči krajcar.

Od tod potuje deček dalje po svetu. Z njim hodita pes in mačka. Med potom se oglasi mačka in pravi: »Življenje si mi otel. Kako naj ti poplačam? Pri tebi ostanem, morda me boš še potreboval.«

Dolgo hodi deček v spremstvu psa in mačke, ko pride do zelenega pašnika. Na pašniku, tik poti, zagleda pastirja, ki vihti dolgo palico in ubija pisano kačo. »Kaj delaš?« vpraša deček pastirja. In pastir mu odgovori: »Grdo kačo ubijam.« A tudi ta žival se dečku zasmili, zato prosi pastirja, naj jo prepusti njemu. Obljubi mu krajcar za plačilo. Pastir vzame denar in mu prepusti kačo.

Tako potujejo naprej deček, pes, mačka in kača. Na potu se kača oglasi in pravi: »Življenje si mi otel. Kako naj ti poplačam? S tabo ne morem hoditi po svetu, ker sem preveč obsovažena; zato pojdi v grad mojega očeta, kralja vseh kač, dala ti bom železni prstan in dokler ga boš imel, se ti bo izpolnilo vse, kar boš želel. Pomni pa dobro, kar ti šle povem! Ko pridemo do gradu, se ustavi pred vhodom, in ko ti bom vrgla prstan v roke, se ulezi na tla; kajti takrat se bo moj oče, kralj vseh kač, hudo razsrdil in bo zamahnil z repom, da se bo zemlja stresla.« Deček odgovori, da je vse razumel in da bo storil, kakor mu je svetovala kača.

Preko pašnika dospe deček v spremstvu živali pod visoko goro. Od tod plezajo po strmini med grmovjem in med skalami, kakor jim kača kaže pot. Pridejo pod vrh gore. Tam je bila visoka navpična skala in pod to skalo je bil grad kralja vseh kač. Kača pripelje dečka do vhoda in mu reče, naj tam počaka. Sama se splazi v grad in po kratkem času mu vrže v roke železni prstan. Deček ga vzame, nato se vrže hitro na tla, kakor mu je bilo naročeno. Takrat zašumi kakor vihar in kralj vseh kač zamahne s tako silo pred vhodom, da se zemlja strese. Nato se vse pomiri.

Deček vstane in se vrne v dolino. Dolgo že ni jedel, zato čuti lakoto v sebi. No, sedaj mu je vse lažje ko prej.. Usede se kraj pou in si poželi jedi, in glej, že so pred njim. Naj se in nasiiti tudi živali, nato krene proti domu, da osreči mater in sebe.

Zveseli se mati, ko ugleda sina, čeprav se je vrnil navidezno ubog, kakor je bil prej. Deček pa ji ničesar ne pove.

Zvečer gresta mati in sin počivat. Ko se uležeta v posteljo in ko mati zaspi, si deček želi, da bi bila na mestu, kjer je domača hiša, prelepa palača z visokimi okni in prostranimi sobami. V teh sobah naj bi bila lepa oprava in draga posoda. Mati in on naj bi se zbudila v mehkih in

lepih posteljah. V omarah naj bi bila najlepša oblačila in v izbi na mizi naj bi bila najboljša jedila. Okoli palače naj bi se razprostiral prelep vrt in v njem naj bi cvetele pisane cvetlice.

Kar je deček mislil, to se je tudi zgodilo.

Ko se mati zjutraj zbudi, se zelo začudi. Mesto v stari bajti, se znajde v prelepi palači, mesto na trdi postelji se zbudi v prelepi sobi, na mehkih belih blazinah. Vstane in gre iz sobe v sobo in druga je lepša od druge. Pride v izbo in vidi mizo obloženo z najboljšimi jedili. Naposled stopi v sobo k sinu in ga vpraša v strahu in veselju, kako je mogoče, da se je vse tako izpremenilo. Deček ji pove vse po vrsti, kako je hodil po svetu, kaj je doživel in kako je dobil železni prstan.

Zdaj živita mati in sin srečna in vesela. Nič jima ne manjka; kar si le poželita, vse se jima izpolni.

S časom doraste deček v mladeniča in mati se postara, da ne zmore več vseh hišnih opravil. Odloči se mladenič, da se poroči. Reče torej materi: «Grem, da si poiščem nevesto in jo pripeljem na dom. Tako boste živeli v miru in ne bo vam treba toliko delati in skrbeti.»

Odpravi se mladenič in gre naravnost do kralja tiste dežele ter ga prosi, naj bi mu dal hčer za ženo. Kralj se zavzame in se skoraj razhudi, češ, kako si upa preprost človek prositi roko njegove hčere. A slišal je o mladeničevi sreči in o prelepi palači, pa si misli: «Kar tako ga ne odženem; postavim mu pogoje in ker jih ne bo mogel izvršiti, bo moral oditi praznih rok.» Obrne se do mladeniča, ki mirno čaka njegove besede, ter mu pravi: «Dam ti hčer za ženo, ako postaviš na moj vrt najlepšo in največjo smreko, ki raste v gozdu.»

Drugo jutro vstane kralj ob zori in se nemalo začudi, ko vidi v vrtu največjo in najlepšo smreko, ker jih je bilo v gozdu. A tudi sedaj se obotavlja in noče dati snubcu besede. Reče mu drugič: «Dam ti hčer za ženo, ako zgradiš poleg mojega gradu palačo iz samega stekla.»

Naslednji dan vstane zelo zgodaj in poleg gradu ugleda palačo iz samega stekla. Še v tretje pravi mladeniču: «Dam ti hčer za ženo, ako narediš, da bo peljala od tvojega gradu do mojega široka cesta in da bodo rastle ob cesti najlepša drevesa, pa tako, da bo vsako drugačno in da bo na vsakem drevesu prepevala druga ptica.»

Tretji dan vstane kralj zarana in vidi, da drži od njegovega gradu do mladeničevega široka cesta in da rastejo ob cesti drevesa, od katerih je vsako drugačno in poje na vsakem drevesu druga ptica.

Sedaj se kralj ne more več ustavljati; vda se ter obljubi mladeniču svojo hčer v zakon.

Bilo pa je tako, da je ljubila kraljeva hči princa iz sosedne dežele in je nanj čakala, da pride in jo zasnubi. Zdaj izve, da jo je oče obljubil drugemu v zakon. Očetovi volji se ne more protiviti, a v srcu sklene, da se bo maščevala nad mladeničem.

Kralj priredi bogato gostijo in mladenič ter princezinja se poročita. Po poroki odpelje mladi mož svojo ženo na novi dom in mati njegova jo sprejme radovoljno in z odprtimi rokami.

Kraljeva hči je navidezno zadovoljna. Prijazna je do mladeniča in njegove matere. Mladenič je vesel, ker misli, da je osrečil nevesto, mater in sebe. Pa čeravno se nevesta dobrika mlademu možu, kuje v srcu črne naklepe in komaj čaka, da bi se ga iznebila.

Nekoč, ko najde kraljeva hči mladeniča na samem, ga vpraša sladko in zaupljivo: «Povej mi, kako je to, da lahko narediš vse, kar hočeš?» Mladenič se spočetka obotavlja, a naposled ji vse zaupa in ji pove, da ima železni prstan in kar si želi, vse se mu izpolni. Nato vpraša kraljeva hči: «In kje hraniš železni prstan?» On ji pove, da ga nosi privezanega na vrvici okoli vratu.

Ko gresta zvečer počivat in ko mladenič zaspi, se skloni kraljeva hči do njega, mu odpne srajco, prereže s škarjami vrvico in mu vzame prstan.

Drugo jutro se mladenič zbudi in ne more verjeti svojim očem. Znajde se v bajti, ki sta jo imela z materjo, preden je dobil železni prstan. Lepe palače ni bilo nikjer, pa tudi princezinja je bila izginila. Žalosten in potrtn hodi okoli in ne ve, kaj bi počel; pa stopita k njemu pes in mačka ter ga ogovorita: «Pojdimo iskat prstan, morda ga le najdemo. Služiti ti hočeva in kar želiš, vse narediva.» Zadovoljen je mladenič in vsi trije se odpravijo po svetu iskat čudodelni prstan. .

Hodljo skozi mesta in vasi, skozi globoke gozde in preko razsežnih planjav in pridejo naposled do velike puščave. Gredo skozi puščavo in ne vidijo nikjer ne bilke ne drevesa, ne studenca ne človeškega bivališča in ko pridejo onkraj puščave, zagledajo pred sabo široko morje. Ustavijo se na bregu morja in mladenič je še bolj žalosten. Pes in mačka pa ga potolažita in mu rečeta: «Tu ostani in naju počakaj; midva greva v vodo ter preplavava morje in če najdeva železni prstan onkraj morja, ti ga prineseva.» Mladenič je zadovoljen in živali skočita v vodo.

Plavata noč in dan po morju in tretje jutro dosežeta drugi breg ter stopita na suho. Hodita po tuji deželi in ne hodita dolgo, ko prideta do prelepega gradu. Ustavita se pred obzidjem, a v grad ne moreta, kajti vrata so bila zaprta. Pa gresta okoli obzidja in prideta do drevesa tik ob zidu. Ustavita se in mačka pravi psu: «Tu me počakaj; jaz splezam po drevesu na zid in grem od tod v grad in pogledam, ali je v njem železni prstan.»

Mačka spleza na drevo, z drevesa skoči na zid, z zida pa na tla. Sedaj gre v grad in zamjavka, kakor je pri mački v navadi. Takoj prihiti kraljeva hči, pogleda mačko in pravi princu iz sosednje dežele, s katerim je sedaj tu živela: «Glej, prav tako mačko smo imeli na prejšnjem domu! Naj ostane kar pri nas, nam bo vsaj miši lovila.»

Mačka ostane v gradu in stika skrivaj po vsch kotih in po vsch prostorih, da bi našla železni prstan, a vse zaman. Povsod je že bila, vse preiskala, le v princezinino sobo se ji še ni posrečilo priti. Nekoč najde vrata v to sobo odprta; zmuzne se skozi nje in skoči pod posteljo, da bi se skrila. Tako čaka večera in noči.

Zvečer prideta princ in princezinja v sobo in ko se uležeta k počitku ter zaspita, se splazi mačka izpod postelje in išče po sobi, da bi našla železni prstan. Kar zagleda drobno miško in hop, plane nanjo ter jo zagrabi. Miška pa se oglasi in pravi: «Pusti me živeti, za plačilo ti poiščem in prinesem železni prstan.» Mačka jo izpusti in miška steče pod omaro ter prične

glodati les. Gloda, gloda in naposled pregloda v omaro. Zleze vanjo in prinese ven železni prstan. Izroči ga mački, sama pa skoči v luknjico.

Zdaj premišlja mačka, kaj naj naredi, da pride neopažena iz sobe. Pa začne mijavkati in mijavka, dokler se ne zbudi princezinja, ki vstane iz postelje ter jo zapodi skozi vrata.

Mačka nese železni prstan iz grada, skoči na obzidje in spleza po drevesu na tla. Tu najde psa in mu pove, da je našla, kar sta iskala.

Sedaj potujeta zopet proti domu. Prideta do morja, skočita v vodo in plavata proti drugemu bregu. Ko pa sta sredi morja, reče pes: «Daj, da nesem jaz prstan! Ničesar še nisem storil za gospodarja, da bi mu poplačal dobroto, ko me je rešil hudobnežem iz rok.» Mačka se brani in mu neče dati prstana in tako se prepirata, v prepiru pa pade mački prstan iz ust v morje.

Hudo žalostna sta oba. Molče plavata dalje. Zgodi se pa, da priplava mimo psa zlata riba. Pes jo popade, a riba ga prosi: «Pusti mi življenje; za plačilo ti prinesem železni prstan, ki leži na dnu morja.» Pes izpusti ribo; riba splava v globino morja; prinese železni prstan in mu ga da. Zopet sta veseli živali in plavata brzo proti bregu.

Ko priplavata pes in mačka tretji dan k bregu, najdeta tam dečka, ki ju je čakal. Pes mu izroči železni prstan in mačka mu pripoveduje, kje in kako ga je dobila. Zdaj se vrnejo vsi trije proti domu.

Doma pove mladenič sirotni materi, da je zopet našel železni prstan, in tudi ona je srečna ter vesela. In mladenič priveže železni prstan na vrstico ter si jo obesi okoli vratu. Potem si misli in reče: «Princ in princezinja naj živita odslej v tej revni bajti, mi pa se preselimo v prelepi grad onkraj morja.»

In zgodilo se je tako.

Ciril Drekonja

Sirotnici

Živel je vdovec, kateremu je pustila prva žena dva nebogljena otročiča, dečka in deklico. Vdovec ni mogel sam gospodariti, zato se je poročil drugič. Druga žena pa je bila hudobna in krutega srca. Imela je lastno hčerko, katero je ljubila in jo negovala, siroti pa je črtila in ju peganjala. Črnila je pastorka in pastorko pri možu in mu naposled zapovedala, naj ju spravi od hiše, ako ne, da pojde pa ona od doma.

Mož poslušaj, bolj ženo ko lastno očetovsko srce in nekega dne vzame siroti ter ju pelje v gozd. Sredi lesa zakuri ogenj in pravi otrokoma, naj počakata, da nabere drv, nato da se vrnejo domov. Oče se oddalji in pusti otroka sama sredi gozda, sam pa se vrne po drugi strani domov. Doma pripoveduje ženi, kako je prekanil siroti in kako ju je pustil v divji samoti. A še med pripovedovanjem se odprejo vrata in v hišo vstopita bratec in sestra.

Mačeha se še bolj jezi in se huduje nad otrokoma. Zopet ukaže možu, naj ju spravi od hiše. Zdaj obljubi oče sinu in hčerki, da pojdejo črešnje trgat. Mož ju pelje v gozd do črešnje in jima reče, naj splezata na drevo. Ko sta bila otroka na drevesu, pravi oče: «Varujta se, da ne padeta na tla. Čakajta, da bosta varnejša, vaju privečem k deblu!» Res, spleza na drevo in privelče otročiča k deblu; nato se spusti na tla in se vrne hitro proti domu.

Uboga otroka kličeta na pomoč, a nihče ju ne sliši. Pa se domisli deček, da ima v žepu nožič. Seže ponj in prereže svojo vrv. Nato reši še sestrico in oba splezata z drevesa ter gresta dalje po gozdu. Domov si ne upata več, ker se bojita, da bi se jima še hujše ne godilo. Prideta do razpotja in se posvetujeta, pa skleneta, da pojdeteta po svetu za kruhom in za srečo. Poslovita se in deček gre na levo, deklica pa na desno.

Deklica hodi ves božji dan, a ne najde žive duše in ne vidi človeškega bivališča. Šele pozno pod večer dospe do lepe hišice sredi zelene trate. Stopi v hišo in najde v njej postarno ženico. Prosi jo, naj bi jo vzela k sebi, da bi ji delala in služila. Ženica jo radovoljno sprejme in pravi: «Sprejemem te, samo da me boš lepo ubogala in storiš, kar ti bom ukazala, in če boš pridna, ti bom kupila najlepša oblačila in ti bom plačala, kar boš zaslužila.» Deklica ji obljubi, da bo pridna in poslušna.

Tako ostane sirota pri ženi. Pridna je in rada dela ter uboga in žena ji kupi lepih oblačil in še mnogo drugih reči.

Mine leto in pride zadnji dan službe. Takrat ukaže žena mladi deklici, naj pomete enajst sob in naj jih očisti prahu; v dvanajsto sobo pa ji prepove vstopiti. Deklica posnaži enajst sob in postane radovedna, kaj mora biti v dvanajsti. Obotavlja se in omahuje, naposled jo premaga radovednost, da odpre vrata tudi v to sobo. In kaj vidi v njej? — Marija je Jezusu umivala noge. — Takrat vstane gospodinja, ki je bila sama Mati božja, in reče deklici: «Nisi me ubogala; a čeprav si se pregrešila, ne bom ti utrgala plačila. Odtod pa moraš iti in nič več ne smeš tukaj biti.» Zaman joče in prosi deklica; žena ji da oblačila ter izroči plačilo in deklica mora oditi iz hiše.

Sirotica se vrne domov. Ni ji več sile. Pa jo skrbi brat in poizveduje za njim ter ga naposled najde.

Z razpotja je šel brat po svetu in je prišel do grofa, pri katerem je vstopil v službo. Ko ga najde, mu čestokrat piše in mu pošlje tudi svojo sliko. Brat jo skriva v klobuk in vselej, ko se odkrije ter pogleda sestriino sliko, se milo zjoče. Grof to zapazi, pa ga vpraša, čemu toliko krat joče. Mladenič mu pove vse od kraja, kako sta imela s sestro kruto mačcho in brezsrčnega očeta, in še mu pokaže sliko v klobuku. Grof ogleduje sliko in jo da svojemu sinu, mlademu grofiču, da jo pogleda tudi on. Oba, grof in njegov sin se zavzameta nad njeno lepoto. Brž ukažeta hlapcem, naj naprežijo najhitrejšje konje -ter naj gredo ponjo. Brat sede v kočijo in se odpelje po sestri.

Pride domov in oba se pozdravita v solzah ter joku. Pripovedujeta si, kako se jima je doslej godilo, nato razodene brat, kaj mu je grof naročil in po kaj ga je poslal na dom. Pravi sestri, da jo želi imeti grofič za ženo, in jo prosi, naj se hitro napravi, da odpotujeta v grad.

Ko se brat in sestra poslavljata od očetove hiše, ju poprosi hudobna mačeha, naj vzameta tudi njeno hčer s seboj. Oba sta zadovoljna in tako se odpeljejo vsi trije proti gradu.

Potujejo po cesti in se pripeljejo do široke reke. Peljejo se čez most in takrat pogleda mačehina prava hči v vodo in reče polusestri: «Poglej, kako velika riba plava v vodi!» Polusestra se skloni iz kočije in takrat jo prime mačehina hči ter jo vrže v valove.

Voz drdra dalje; hči je zdaj sama v kočiji. Vesela in zadovoljna je, da se ji je vse posrečilo kakor jo je bila naučila mati. Težko pričakuje ure, ko bo prispela v grad. Vsa živi v upih, da jo bo grofič poročil in vzel za ženo.

Kočija se ustavi pred gradom. Pride grof in povpraša hlapca, ali je pripeljal lepo sestro. Takrat stopi iz kočije grda mačehina hči in grof vpraša s huda: «Kaj je ta tvoja lepa sestra?» Hlapec mu odgovori: «Ne, to je le njena polusestra; moja prava sestra je še v kočiji.» Ali prave sestre ni nikjer.

Grof se silno razhudi. Brž ukaže služabnikom, naj uklenejo hlapca in naj ga zaprejo v ječo; grdo mačehino hčer pa zapodi zopet domov. V temni celici zdihuje brat in tuguje, ne nad sabo, temveč nad ljubljeno sestro. Pa se priplazi skozi luknjo kača in mu reče: «Prosi stražnika, naj te izpusti iz ječe, in ti pojdi k reki; tam je tvoja sestra. Urezi tri vrbove šibice in udarjaj z njimi po vodi, dokler ne pride sestra iz nje.» Mladenič stori, kar mu je svetovala kača.

Ko mu zopet prinese stražnik jedi, ga prosi, naj govori zanj pri grofu, da ga izpusti za nekaj časa na prosto, ker ima nujen popravek. Grof se zanese, da mu hlapec ne uide; izpusti ga iz ječe in mu veli, naj hiti po opravi. Mladenič hiti k reki tja do mosta; tam ureze tri vrbove šibe in udarja z njimi po vodi. Ko udari v tretje, se dvigne sestra iz reke in je še lepša, kakor je bila poprej. Brat jo pelje pred grofa in vsi se zvesele njenega prihoda.

Grofič se poroči z lepo siroto, njen brat pa dobi obilo bogastva. — Odslej sta živela oba srečno in nič več! ju ni morila skrb za vsakdanji kruh.

Jožef Kenda.

Lonec majarona

Živel je oče, ki je imel dve hčeri in veliko premoženje. Nekoč se odpravi na daljno pot; preden pa odide z doma, povpraša hčerki, kaj želita, da jima prinese s potovanja. Starčjša hči prosi očeta, naj ji kupi lep svilen robec, mlajša pa želi, naj ji prinese lonec majarona.

Oče potuje po tujih deželah, s suhega na morje in po morju v daljne kraje. Ko se vrača z ladjo zopet proti domu, se dvigne silen vihar. Oče premišlja, kaj naj bi bilo vzrok, da je morje burno in divje, pa se domisli, da je pozabil kupiti hčerama obljubljene darove. Po hudi nevarnosti prispe ladja vendar srečno v pristanišče. V mestu kupi oče takoj, kar sta želeli hčerki. Starejši kupi svileno ruto, mlajši lonec majarona.

Starejša hči ogleduje zadovoljna lepo ruto; mlajša pa se ne raduje tako. Lonec z majaronom postavi na okno svoje sobe in ko zapazi, da je zemlja suha, gre, prinese vode in ga zalije. A glej čudo, iz lonca vstane na mah prezal mladenič. Deklica obstane, a mladenič jo ogovori in ji pravi, naj se ga ne boji. Reče ji še, naj prinese zvečer pol golide mleka, katerega bo takrat namolzla, da bo še mlačno. Nato naj ga potopi v mleko, da se okoplje in da ga očisti greha. Dekle obljudi, da bo vse storilo, kakor ji je naročeno.

Starejša sestra sliši pogovor. Radovedna je, kdo je mladenič, s katerim se pogovarja mlajša. Kmalu ugane, kaj se je moglo zgoditi. Črna zavist se je poloti, pa sklene, da uniči sestri srečo in veselje. Gre in poišče steklovine, kolikor je more najti, pa jo zdrobi na kosce in jo položi na dno golide.

Ko mlajša, sestra namolze zvečer pol golide mleka, ga nese v svojo sobo in čaka, da pride prezali mladenič. Ne čaka dolgo, ko stopi pred njo in ona ga potopi v mleko. A ko ga dvigne iz golide, opazi, da je hudo ranjen.

Mladenič zboli; ne more ne stati ne hoditi. Deklici se smili v dno srca, pa sklene, da pojde po svetu iskat leka, da ga ozdravi. Dolgo hodi po gozdih in puščavah. Preživlja se ob žiru ter jagodah in pije hladno vodo. Po dolgi hoji prispe nekega dne pod večer do hišice. V hišici najde staro ženico. Deklica jo prosi, da bi jo sprejela ob noč, a starica se brani, češ, da se boji svojih sinov vetrov, ki so zelo hudi in bi jo raztrgali, če bi jo našli v koči. Deklica pa, ji pripoveduje svojo žalost ter nesrečo. Povest gane starko, da se omehča in pelje mladenko v hišo ter jo skrrije.

Pozno zvečer pridejo vetrovi domov in komaj stopljo v hišo, že zakriče: »Krst smrdi, krst diši!« Mati se izgovarja, da ni nikogar v hiši, a ko ji sinovi obljudijo, da deklici ne bodo storili nič žalega, jo pripelje pred nje. Zdaj jim deklica pripoveduje svojo zgodbo in pove, po kaj je šla po svetu. Vetrovi so usmiljeni do nje, nič žalega ji ne store. Še dober svet ji dajo in ji pravijo, naj spleza po noči na drevo pred lijšo in naj vzame s sabo naročje tresk in naj čaka. Po noči bodo prišle na drevo tri črne mačke; prva o polnoči, druga ob eni, tretja ob dveh. Na vsako mačko naj vrže nekaj tresk, da jo ubije.

Deklica uboga. Vzame v naročje treske in spleza na drevo. O polnoči pripleza proti njej prva mačka, ona vrže nanjo nekaj tresk in žival pade mrtva na tla. Sedaj deklica ne ve, kaj naj z mačko naredi. Vrne se v hišo in potrka na vrata, da bi zbudila vetrove. Pa vstane njih mati in deklica ji pove, kaj bi rada vedela. Starka ji ne ve sveta, zato gre k sinovom, da bi jih vprašala. Sinovi se zelo razhudijo, ko jih mati zbudi, pa pravijo, zakaj jih ni deklica prej vprašala za svet. Komaj jim mati ubrani, da ne planejo na mladenko; naposled ji povedo, naj vzame mast vsake črne mačke in naj jo shrani; doma naj pomaže bolnega mladeniča najprej z mastjo prve mačke, nato z mastjo druge mačke in naposled z mastjo tretje mačke.

Deklica naredi, kakor so ji svetovali vetrovi. Vrne se k drevesu in vzame mast prve mačke, nato spleza v veje in čaka. Ob eni pride druga mačka; deklica jo ubije s treskami in ji vzame mast. Ob dveh pride tretja mačka; tudi to ubije s treskami in ji vzame mast. Nlato zavije mast vsake mačke posebej v ruto, se zahvali starki in vetrovom ter se vrne proti domu.

K mladeniču so prišli vsi zdravniki tistega kraja, a nihče ga ni mogel ozdraviti. Ko se vrne deklica domov, je ne puste takoj k bolniku, ki je že umiral. Mladenka prosi in prosi stražnike, naj bi jo vendar pustili do njega, naposled jih le preprosi, da ji dovolje stopiti v njegovo sobo. Tu vidi mladeniča, kako leži na postelji blede in bolan. A ko mladenič zagleda svojo rešiteljico, zbere poslednje moči ter se dvigne do nje- Ona ga pomaže najprej z mastjo prve malčke in kri neha teči iz ran; ko pomaže v drugo, se rane zaprejo in se naredi na njih skorja; ko pomaže v tretje, je popolnoma čist in je lepši, ko je bil prej.

Mladenič se ne more dovolj zahvaliti deklici za rešitev. Vzame jo k sebi in se poroči. Še le po poroki ji pove, kako se je zgodilo, da je bil uklet. Bilo je tako. Nekoč je prišel vinjen k svoji prvi ljubici in ta ga je tako klela ter rotila, da se je spremenil v majaron.

Jožef Kenda.

O povodnem možu

Živel je deček, ki se je rad kopal. Tudi, ko je nekega dne zaradi nalivja in povodnji voda narasla, ni strpel doma. Šel je k vodi, čeravno sta mu oče in mati branila.

Ko je prišel do vode, se je slekel in skočil vanjo. Toda voda je bila prevelika. Odnosla ga je. Deček je grabil z rokami, mahal in krilil na vse strani. Kričal in jokal je na ves glas, da ga je začul sam povodni mož na dnu vode. In dobro, da ga je čul, ker že naslednji hip je deček zajel vodo v nos in usta ter se izgubil kakor v snu.

Ko je prihitel povodni mož, ga je našel že spečega. Le še valovi so ga nesli dalje. Povodni mož sicer ni trpel, da bi prišel kdo živ v njegovo vodno kraljestvo, zato je vsakogar, ki je padel v vodo, utopil. Tak drobni deček pa mu je bil neznansko všeč. Žal bi mu bilo, če bi utonil, zato je sklenil, da ga reši. Saj se je tudi počutil osamljenega v svojem prostranem kraljestvu, zato se je razveselil tega lepega dečka, ki mu bo delal družlčino.

Odnesel ga je v naročju v svoj prekrasni grad na dnu vode. Živ človek še ni prestopil praga tega gradu. Sedaj se je to prvič zgodilo. Položil je dečka v posteljo, ki je bila vsa iz stekla in je stala sredi steklene sobe. Nato je tiho odšel in čakal skrit, da se deček zbudi.

Deček se je prebudil. Pogledal je okrog in spoznal, da leži v stekleni postelji sredi steklene sobe. Ob postelji je stala mizica, na mizici igračka pri igrački vse iz kristalnega stekla. Dečka sta prevzela lepota in blesk, segel je po steklenih igračkah in se igral. Naslednji hip se je domislil doma in zajokal.

Prihitel je povodni mož in ga vprašal:

«Po kom jočeš drobni moj deček?»

«Po domu,» je odgovoril deček in jokal neutolažno.

Povodni mož ga je vprašal:

«Ali je dom lepši od tega le bogastva, ki je pred teboj?»

«Lepši,» je odgovoril deček in jokal še huje.

Povodni mož je videl, da je vsaka beseda odveč, zato je odšel. Ko se je deček izjokal, je zaspal. Tedaj je prišel povodni mož po prstih in ga odnesel v drugo sobo. Ko se je deček prebudil, je pogledal okrog sebe in spoznal, da leži v postelji, ki je vsa iz srebra in stoji sredi sobe s srebrnimi stenami, stropom in podom. Ob postelji je stala mizica, na njej igrače — vse iz svetlega srebra. Zavzet je gledal deček to bogastvo, nato je segel z roko po igračah in se igral. Že naslednji hip pa mu je postala igra dolgočasna. Spomnil se je bratca in sestric, s katerima se je igral doma, ter hudo zajokal.

Prihital je povodni mož in ga vprašal:

«Po kom jolčeš, drobni moj deček?»

«Po bratcu in sestrici,» je odgovoril deček in jokal še huje. Ker se ni dal utolažiti, je povodni mož odšel. Deček je nato zaspal. Takrat je prišel zopet povodni mož po prstih in ga odnesel v tretjo sobo.

Ko se je deček prebudil, je spoznal, da ga je bil povodni mož prinesel v posteljico iz suhega zlata, ki je stala sredi sobe, zidane tudi iz samega zlata. Vse, kar je bilo v njej, je bilo iz najčistejšega zlata: mizica, stoli in igračke. Deček je čul že mnogo o čarobnih zlatih zakladih, nikdar pa si ni mogel predstavljati tolikega bleska, ki ga je sedaj slepil v oči. Očaran je segel po zlatih igračkah in se igral. A ne dolgo. Spomnil se je očeta in matere ter zopet glasno zajokal.

Prihital je povodni mož in ga vprašal:

«Po kom jočeš, drobni moj deček?»

«Po očetu in materi,» mu je odgovoril deček in jokal glasno, preglasno.

«Ali sta oče in mati dražja kot čisto zlato?» se je čudil povodni mož, ki ni poznal niti očeta niti matere, pa tudi ne bratov in sester.

«Dražja,» je rekel deček.

Povodni mož je šel in nabral vse bisere, ki so jih skrivale globočine njegovega vodnega kraljestva, usul jih pred dečka, da je segel kup do stropa, in vprašal:

«Ali sta ti oče in mati dražja tudi od teh biserov?»

Deček je moral zatisniti oči, da ga toliki sijaj ni oslepil. Isknilo in svetilo se je, kakor bi vse naokrog gorelo. Odgovoril je povodnemu možu:

«Zastonj si prizadevaš, da bi našel ceno mojemu očetu in materi. Dražja sta mi od zlata in biserov, dražja kot ves svet.»

Povodni mož je spoznal, da ne bo mogel dečka z ničemer utolažiti. Čakal je, da je zaspal, nato ga je odnesel previdno v naročju iz vode in ga položil spečega na breg. Tu ga je še čakala

njegova revna obleka, ki jo je bil slekel, preden je šel v vodo, Povodni mož je poiskal žepe na njej, jih napolnil, s samim suhim zlatom in biscri ter odštel.

Deček se je prebudil iz sna in spoznal, da leži na bregu ob vodi. Vstal je in se oblekel. V resnici ni vedel, ali je vse to, česar se je spominjal o povodnem možu in njegovem kraljestvu, samo sanjal ali resnično doživel. Ko pa je segel v žepe in otipal zlato ter bisere, je spoznal, da ni sanjal, ampak da je vse to gola resnica. Stekel je domov k očetu in materi, bratcu in sestrici. Našel jih je vse jokajoče, ker so vsi verjeli, da je utonil. Veselja ni bilo zato ne konca ne kraja. Ker jim ni manjkalo zlata in biserov, je odslej tudi revščina pobegnila od njih in se je med nje naselila sreča. Postavili so si lepo novo hišo in živeli srečno v njej. Deček se je še hodil kopat, toda samo takrat, ko ni bilo nalivja. Še takrat le v plitvino, kamor povodni mož ni zahajal.

Povodni mož se je vrnil v svoje vodno kraljestvo in bil sila žalosten. Mislil je, da hrani v svojem gradu najdražje zaklade sveta. Sedaj pa je spoznal, da poznajo ljudje še večje dragocenosti, oni imajo očeta, mater, brate in sestre, katerih povodni mož ni imel. To ga je tako razžalostilo, da je jokal tri dni neprestano, da so se stresali bregovi in so vode glasno šumele kot ob povodnji. Nato se je napotil, da preišče vse skrite kotičke svojega kraljestva, če se morda ne skrivajo v njih dragocenosti, katerih do tedaj ni našel.

Če jih je našel, ne vem. Za gotovo pa vem, da je takrat, ko sem bil jaz otrok, še lomastil okoli. Pogostokrat je narasla voda v Martinjku, drla po kameniti strugi in valila z glasnim ropotom debelo kamenje mimo naše hiše. Spodaj je bobnelo kamenje, mi pa smo stali za oknom in se v strahu spogledovali:

«Povodni mož hodi s košpami po Martinjku.,,»

Andrej Šavli.

Trije velikani

Oče je imel sina, ki je bil zelo močan. Odloči se zato, da ga da za kovača, ker zahteva prav ta stan močnih ljudi. Stopi torej v tretjo vas do kovača in ga prosi, če bi hotel vzeti njegovega sina k sebi, da ga izuči.

Kovaški mojster sprejme mladeniča in mu odkaže delo pri nakovalu. Mladenič vzame v roko navadno kladivo, ga osukne parkrat v roki, se namrdne in pravi: «To je pa lahko ko peresce». Nato udari s tako silo po nakovalu, da se kladivo zdrobi — Kovač mu da kladivo za obe roki, a tudi to se zdi mladeniču prelahko. Mojster je v zadregi, ker nima težjega kladiva razven onega, ki ga goni voda

Mladenič seže po tem kladivu. Z lahkoto ga dviga in kuje, da se suresa kovačija in da zvence šipe v oknih. Kovača se polasti strah nad toliko močjo. Boji se, da mu mladenič ne podere kovačije, zato ga prosi, naj neha in naj gre nosit železo, ki so ga pripeljali iz mesta. Mladenič se odpravi, gre in poišče železo. Bilo ga je za težak voz, a on zadene vsega na enkrat na hrbet ter

ga nese proti kovačiji. Pred kovačljo vrže železo s sebe, da močno zaropota in se stresejo zidovi. — Kovač, ki to vidi, se ustraši in se zboji, da bi mu mladenič nekoč ne podrl cele hiše, zato se ga skuša rešiti. Da mu nekaj denarja in ga prosi, naj gre od njega. Mladenič je zadovoljen, poslovi se in se odpravi po svetu za delom in za srečo.

Glas o silni moči mladega moža se raznese kmalu po vsej deželi. Mladenič hodi od vasi do vasi in prosi, da bi ga kje vzeli na delo, a nihče ga ne mara, ker se vsakdo boji njegove moči. Naposled pride v glavno mesto in stopi pred samega kralja ter ga prosi, naj ga vzame v službo. A tudi kralju je znana mladeničeva moč. Boji se ga in bi se ga rad na lepem iznebil, pa premišlja in premišlja ter sklene naposled, da ga pošlje v tujo deželo k sovražnemu knezu, kateri mu je bil dolžan tri vreče cekinov, a mu jih ni hotel dati. Sovražni knez je slovel kot zelo krut in neusmiljen. Kralj si torej misli: ta ga gotovo ne bo pustil živega nazaj; tako se ga znebim na lepem in mir bom imel pred njim. Reče torej mladeniču: «V sosednji deželi živi knez, ki mi je dolžan že dolgo časa tri vreče cekinov. Pojdi do njega, poterjaj denar in mi ga prinesi!»

— Mladenič je zadovoljen, z naročilom in se odpravi takoj na pot.

Potuje in potuje proti tuji deželi. S ceste pride na stezo, steza pa ga zapelje v velik gozd. Hodi dalje in dalje po gozdu in pride do moža velikana. Opazuje ga in vidi da ruje velikan smreke iz tal in jih povzuje v butare. Mladenič se čudi njegovi moči pa ga vpraša: «Čemu boš rabil drevesa?» Velikan mu odgovori: «Domov jih ponescem, da bom z njimi kuril.» Nato vpraša še on mladeniča, kam je namenjen. Mladenič mu pripoveduje, kam ga pošilja njegov kralj in gospodar. Ko sliši velikan mladeničevo zgodbo, mu pravi: «Nič ne boš! opravil sam. Poznani sovražnega kneza in vem, da je hud in neusmiljen. Ali hočeš, da grem s tabo in ti pri delu pomagam?» Mladenič se zveseli in sprejme radevoljno velikanovo tovarišijo.

Oba potujeta dalje po gozdu in prideta na široko, in dolgo jaso. Na jasi ugledata moža, ki je tekal sem ter tja in je imel privezane mlinske kamne na nogah. Mladenič ga vpraša: «Čemu imaš mlinske kamne na nogah?» Velikan mu odgovori: »Prehitro letam, da me pa noge preveč ne nesejo, sem privezal nanje mlinske kamne.« Nato vpraša še velikan: «Kam sta vidva namenjena?» Mladenič mu sedaj pove, kam ju pelje pot in orjak ju brž prosi, ali bi se jima smel pridružiti. Vzameta ga v družbo in tako potujejo vsi trije dalje v tujo deželo.

Dolgo hodijo in pridejo do tretjega moža velikana. Ta sedi na skali in piha tako močno skozi nos, da se dela silen veter. Ustavijo se pri njem in ga vprašajo, kdo je in kaj počenja. Velikan odgovori: «Veter delam.» Mladenič vpraša: «Kako narediš pa vihar?» Velikan stisne tedaj eno nosnico ter pihne skozi drugo s tako močjo, da se rujejo drevesa v gozdu. Nato pripoveduje mladenič, kam pelje pot njega in oba tovariša; pa je tudi tretji velikan brž pripravljen, da gre z njimi.

Še potujejo skozi gozde in čez planjave in po dolgem potu prispejo v deželo tujega kneza. Gredo k njemu in mladenič pove, po kaj so prišli. Tuji knez jih gleda črno izpod oči. Rad bi jih končal kar na mestu, a se boji močnih postav velikanov. Sklene zato, da se jih reši drugače.

«Res sem dolžan vašemu kralju tri vreče cekinov», pravi, «a moja zakladnica je precej daleč od tod pri jezeru, ki leži med skalami in gozdovi. Tja pojdite in dobili boste, kar zahtevate.»

Mladenič in velikani se posvetujejo, kaj naj bi naredili, pa sklenejo, da pošljejo k jezeru orjaka z mlinskimi kamni na nogah, češ, da ta najhitreje leti. Velikan steče proti jezeru, kakor bi ga nesel veter, in ko pride tja, dobi tam ogromnega in hudega zmaja. Pošast plane takoj nanj, da bi ga ugonobila, a tudi orjak je pripravljen na boj. Rujeta se in premetujeta, dokler zmaj ne podleže; velikan ga uduši.

Izmučen se vrne velikan proti knezovemu gradu, a radi trudnosti leže v senco hrastovega drevesa, da bi se odpočil. Spanec ga premaga, da zadremlje. Ostali čakajo in čakajo, velikana ni od nikoder. Čudno se jim zdi, pa pravi orjak, ki je delal veter: «Čakajte, pahnem proti jezeru, tako ga opomnim, naj pohiti!» Res zatisne eno nosnico in pihne s tako močjo, da se lomijo drevesa. Vihar doseže tudi hrast, pod katerim je spal velikan. Veja se odkrhne z drevesa, pade nanj ter ga zbudi. Hitro skoči pokonci in hiti proti gradu. Ko pride tja, pripoveduje, kaj se mii je pripetilo.

Velikani se razhudijo in stopijo pred kneza ter zahtevajo denar. Knez se še ne vda. Pravi jim: «Moja zakladnica je v poslopju za gradom. Tja pojdite in vzemite, kolikor sem dolžan!» Vsi trije gredo k poslopju za gradom in velikan, ki je ruval smreke, odpre težka vrata. Ko pa pogleda v nouranjost, planejo nanj najhujše zveri, kar jih je na svetu. Zveri ga grizejo in praskajo, on pa davi eno za drugo, dokler niso vse mrtve. Ves krvav se vrne k tovarišem pa pravi: «Tu notri so pa res zakladi. Skoraj bi teh živali ne bil zmožel sam; kmalu bi bil moral klicati vas na pomoč.»

Mladenič in velikani se vrnejo v grad vsi razjarjeni in zahtevajo s huda, naj jim kralj da denar. Ko kralj izve, da je velikan podavil vse najhujše zveri, se zboji, odpre zakladnico; velikani napolnijo tri vreče cekinov; zadenejo vsak svojo na ramo ter odidejo iz grada. Mladenič je nejevoljen, ker mora hoditi prazen, a oni ne puste, da bi kaj nesel.

Ko se velikani oddaljijo od grada, se knez skesa, da jim je dovolil vzeti toliko zlata. Skopost ga premaga in brž ukaže sklicati skupaj močno vojsko. Sam se ji postavi na čelo ter hiti z njo za velikani, da bi jih dotekel in jim vzal zaklad. Na hitrih konjih drvi knezova vojska po planjavi in se bliža orjakom. Takrat reče eden izmed velikanov: «Nekaj je zadelo vame, kakor da bi bila priletela mušica.» «Saj res», odgovori drugi, «kakor da bi brenčale mušice.» Ozrejo se in vidljo za sabo knezovo vojsko, ki se jim približuje v diru in strelja nanje. Velikani se pogovarjajo in posvetujejo, kaj naj naredijo, pa pravi oni, ki je delal veter: «Bom pa kar pihnil v te možice na konjih.» In res, zatisne eno nosnico s prstom, skozi drugo pa pihne s tako močjo, da pomete vihar knezovo vojsko kot listje. Nekateri vojaki popadajo na tla, druge pa odnese vihar kar v zraku daleč, daleč nazaj.

Sedaj potujejo velikani v miru dalje po gozdih, preko planjav in ravnin, dokler ne pridejo v domačo deželo. Prinesejo tri vreče cekinov pred kraljev grad in jih vržejo s tako močjo na tla, da se stresejo zidovi.

Ko kralj sliši, da se je mladenič vrnil v družbi treh velikanov, ki so prinesli toliko vreč cekinov, se ga polasti strah. Verjeti ne more, da bi bili ušli krutemu in mogočnemu knezu. Da bi se rešil nevarnih ljudi, podari jim vse zlato in jih prosi, naj puste njegov grad in mesto. Velikani prepustijo vse tri vreče cekinov mladeniču, sami pa odidejo vsak v svoj kraj.

Mladenič je bil bogat. Vrnil se je srečen in vesel domov k očetu, kjer je živel potem zadovoljen in brez skrbi.

Ciril Drekonja.

Pastirček

Živel je nekoč deček - pastirček, ki je imel zelo siromašne starše. Sam si ni mogel veliko prislužiti, pa sklene, da gre po svetu za kruhom in srečo. Napravi se, se poslovi od očeta ter od matere in gre od doma.

Potuje po cesti, s ceste stopi na stezo, po stezi pride na polje, s polja zaide v gozd. Globoko v gozdu naleti na puščavnika, ki je živel v skalni duplini in se je hranil z divjimi sadeži ter s koreninicami. Puščavnik ga sprejme z lepo besedo in ga vpraša, kam je namenjen. Deček mu pove, da je revnih staršev sin in da je pastirček, ki se je namenil po svetu za kruhom in za srečo. Starček pogosti pastirčka z bornimi dobrotami, ki jih je imel, in se mu ponudi za vodnika, da ga izpelje iz gozda. Pred odhodom stopi mož v duplino ter princse iz nje piščalko in stekleničico vode pa pravi pastirčku: «Tu imaš piščalko, ki ima moč, da jo poslušajo živali. Ko boš zapiska nanjo, bodo živali brž priletele k tebi in bodo šle za tabo, kamor boš hotel. In v tej stekleničici je čudodelna voda, ki ozdravi vsako bolezen. Vzemí piščalko in stekleničico z vodo, morda boš kdaj oboje potreboval. Sedaj pelje puščavnik pastirčka iz gozda in mu pokaže pot v svet.

Deček hodi dalje po poti, pa zagleda kraj ceste drobno miško, ki bega sem ter tja in ne more najti luknje, da bi se skrila. Deček jo vpraša: «Miška, kaj ti je?» Živalica mu odgovori: »Oslepela sem in sedaj ne vidim ne dneva in ne luknjice, da bi se skrila». Pastirčku se miška zasmili, seže v torbo po stekleničico in ji opere oči z zdravilno vodo. Živalica spregleda, se zahvali usmiljenemu dečku, pa pravi: «Kadar boš v stiski in boš potreboval moje pomoči, pokliči me in pridem, da ti pomagam.» Miška zbeži nato v luknjo, deček pa gre dalje po potu.

Hodi dalje po poti in pride do čebelice, ki brca z nožicami sredi ceste in se ne more zganiti z mesta. Tudi sedaj vzame deček stekleničico iz torbe ter opere čebelico. Živalica ozdravi v hipu. Zahvali se mu prelepo ter pravi: «Kadar boš v stiski in boš potreboval moje pomoči, pokliči me in pridem, da ti pomagam.» Čebelica odleti in deček gre dalje po potu.

Zopet hodi po cesti, kar zagleda na veji vrana, ki se ne more dvigniti v zrak. Deček vidi, kako poveša žival krila; zasmili se mu, pa ga vpraša: «Kaj ti je, vran?» In vran mu odgovori: «Perot imam zlomljeno, pa ne morem v zrak.» Deček izvleče iz torbe stekleničico in opere vrano perot z zdravilno vodo. Vran je takoj zdrav; zahvali se dečku in mu še pravi: «Kadar boš

v stiski in me boš rabil, pokličiči me in pridem, da ti pomagam. Ko to reče, odleti v zrak, deček pa gre dalje po poti.

Dolgo še potuje po cesti in naposled pride v glavno mesto, kjer je bil kraljev grad. Vprašuje pri ljudeh, če bi ga hoteli sprejeti v službo, a svetujejo mu, naj stopi pred samega kralja, ki rabi prav sedaj dobrega pastirja, in naj se mu ponudi v službo. Deček uboga, gre do kralja in ga prosi, če bi ga hotel za pastirja. Kralj je zadovoljen in mu obljubi, da ga vzame v službo; le to mu pove, da bo moral pasti tristo ovac in bo moral paziti nanje, da jih ne izgubi, ali da katere ne raztrga divja zverina. Pastirček zagotovi kralju, da bo skrbno čuval ovce in da ne bo nobene zgubil, pa da ne bo pustil, da bi mu katero raztrgala divja zver.

Že drugi dan žene deček ovce na pašo. Skrbno jih varuje in ko se hočejo nekatere oddaljiti, zapiska na piščalko in živali pritečejo brž k njemu. In ko se nagne dan, zbere ovce okrog sebe ter jih pelje domov.

Tako pase leto in dan. Kralj je zadovoljen s pridnim pastirčkom, in rad ga ima bolj ko druge služabnike. Kraljeva naklonjenost do mladega pastirja, pa ni po godu služabnikom. Posvetujejo se torej, kako bi ga mogli očrniti pri gospodarju, pa sklenejo, da mu pokradejo na skrivaj nekaj ovac in jih ubijejo. Mislijo si, ko bo kralj videl, da je pastirček izgubil nekatere živali, se bo razsrdil nanj in ga ne bo več maral; morebiti ga bo še zapodil iz službe ali pa ga bo drugače kaznoval.

Nekega dne gredo služabniki na pašnik in odženejo skrivaj nekatere ovce, da bi jih ponoči ubili. Skrijejo jih globoko v gozdu in jih privežejo k drevesom. Zvečer, proti mraku, ko je bil čas, da bi se ovce vrnile s paše domov, vzame pastirček piščalko iz torbe, jo nastavi na usta ter zapiska; in glej, vse živalice prihite k njemu. Tudi tiste, ki so v gozdu, slišijo glas piščalke, odtrgajo se od dreves ter hitijo k čredi.

Služabniki uvidijo, da tako ne morejo dečku škodovati, pa si izmislijo drugo zvijačo. Gredo pred kralja in tožijo pastirčka, češ, da hoče veljati več ko kralj, pa da pravi, da lahko omlati vse vladarjevo žito v eni sami noči. Kralj se razhudi, ker misli, da se je pastirček v resnici prevzel. Veli ga poklicati predse in mu pravi: «Nocoj to noč moraš omlatiti vse moje žito. Ako dela ne izvršiš, boš kaznovan s smrtjo.»

Potrt gre deček izpred kralja. Zvečer leže zgodaj spat in premišlja ves žalosten, kako bi delo izvršil, pa se spomni drobne miške; pokličič jo in živalica se že prikaže. Vpraša ga: «Kaj ti je in kako naj ti pomagam?» Pastirček ji pripoveduje, kaj mu je rekel kralj in kakšno delo mu je naložil. Miška mu odgovori: «Nič se ne boj, le mirno zaspi, poprej ko bo jutri dan, bo vse delo izvršeno. Deček zaspi, miška pa skliče veliko število svojih sester; tako se lotijo dela ter znašajo zrnje na en kup, slamo pa na drugi in še pred dnem je bilo delo končano ter žito omlačeno.

Ko pogleda kralj drugo jutro v skedenj, se zelo začudi, ker najde žito omlačeno in očiščeno. Pohvali dečka in mu nič žalega ne stori.

Sedaj so bili služabniki še bolj jezni na dečka; zopet sklenejo, da ga zatožijo pred kraljem. Gredo in povedo gospodarju in vladarju, češ da pravi deček, da zamore sezidati v eni noči mnogo lepši grad, kakor je njegov. Kralj veli zopet poklicati dečka predse in mu pravi: »Slišal

sem, da zamoreš sezidati v eni noči grad, ki je lepši od mojega. Pomni, ako nocoj tega ne storiš, boš kaznovan s smrtjo.»

Pastirček gre potr od kralja. Zvečer se odpravi zgodaj spat in premišlja svoje težave, kar se spomni čebelice, katero je bil ozdravil na poti. Pokliče jo in živalica pribrenči v hipu ter ga vpraša: «Kaj ti je in kako naj ti pomagam?» Pripoveduje ji, kaj mu je ukazal kralj. Čebelica mu odgovori: «Nič se ne boj, le mirno zaspi, poprej ko bo jutri dan, bo grad postavljen.» Deček zaspi, čebelica pa odbrenči in skliče skupaj premnogo rojev svojih tovarišic; vse pričnejo zidati grad iz samega voska in še pred dnem je bil grad gotov.

Kralj se drugo jutro začudi prelepemu gradu iz samega voska. Pohvali dečka in mu nič žalega ne stori.

Služabniki so bili še bolj hudi in jezni na dečka. Še v tretje poskusijo, da bi ga očrnili pred kraljem. Gredo do gospodarja-in vladarja ter mu pripovedujejo v hudobiji, češ da je pastirček rekel, da zamore priplezati po lepem zidu do kraljičinega okna. Kralj se razhudi in veli poklicati dečka pred se, pa mu pravi: «Slišal sem, da znaš plezati po golem zidu; zato ukazujem da priplezaš nocoj do kraljičinega okna tam, kjer je grad najvišji.» Pastirček gre potr od kralja in ne ve, kako naj bi si pomagal. Pa se spomni bolnega vrana, katerega je na poti ozdravil; pokliče ga in ptič je v hipu pri njem. Vran ga vpraša: «Kaj ti je in kako naj ti pomagam?» Deček mu pripoveduje, kaj mu je naložil kralj in vran ga potolaži ter mu pravi: «Nič se ne boj, ko bo čas, ti bom že pomagal.»

Zvečer gre deček pod kraljičino okno, ki je bilo visoko gori v najvišjem nadstropju, pa prileti jata vranov, dvignejo ga na perutih v zrak pa ga nesejo v velikem loku okoli gradu ter ga naposled posadljo na kraljičino okno.

V sobi sta čakala kralj in kraljična in ko zagledata dečka pred sabo, se zelo začudita. Kralj stopi k pastirčku, ga pohvali in mu ponudi za njegova dejanja kraljično v zakon in še mu obljubi, da bo po njegovi smrti on vladar v deželi.

Potem je bila poroka. Po poroki sta se preselila deček in kraljična v voščeni grad, kjer sta živela srečna in zadovoljna. Deček je poklical k sebi svoje revne starše in nič več niso trpeli pomanjkanja. Po kraljevi smrti pa je bil on vladar v tisti deželi.

Ciril Drekonja.

Puščavnik

Živel je nekoč puščavnik, ki ni bil le pobožen, temveč je tudi prerokoval ljudem prihodnjost. Ljudje so se radi zatekali k njemu, ker je dajal tudi dobre svete za bodočnost.

Tako so se namenili trije bratje, da gredo do puščavnika in ga povprašajo, naj jim prerokuje o življenju in bodočnosti. Najstarejši med brati je bil kmet, srednji krčmar, najmlajši duhovnik. Ko pridejo do pobožnega puščavnika, ga prosijo, da bi jim razodel prihodnjost. Ptiščavnik jim

ukaže, naj gredo na bližnjo goro in naj si dobro zapomnijo, kaj se jim bo prigodilo tam gori; drugi dan naj se vrnejo in on jim bo iz pripovedovanja razložil prerokbo.

Bratje se odpravijo na pot in gredo po hribu navzgor. Spočetka hodijo precej hitro, a pot je dolga in počasi pešajo njihove moči. Sredi poti se duhovnik ustavi in pravi bratoma: «Ne morem več dalje; utrujen sem; tukaj ostanem in vaju počakam.» Brata se poslovita in hitita po bregu navzgor. Pod vrhom gore opeša tudi krčmar in ne more naprej. Zlekne se na tla in pravi bratu: «Ne morem več hoditi; tu ostanem in te počakam, da se vrneš.» Tretji brat pa, ki je bil kot kmet v hoji utrjen, stopa dalje proti vrhu. Ko dospe na vrh, zagleda pred seboj ravnico, na ravnici pa stoji hišica. Kmet gre v hišo in ko stopi v izbo, vidi na beli javorjevi mizi pripravljeno dobro večerjo. V hiši ni duše. Kmet sede na klop in čaka. Čaka do večera, a nikogar ni od nikoder. Lakota ga zapelje, da sede k beli mizi ter poje pripravljeno jed. Mrak je že, ko se pripodi okoli hiše čreda ovac, pastirja pa ni za njimi. Kmet čaka, da bi prišel tudi pastir, a ker ga noče biti od nikoder, odpre vrata v hlev ter zažene ovce vanj. Vse so rade šle v hlev, le ena se brani in ga ne uboga. Trudi se, da bi jo spravil pod streho, a zaman, zato jo pusti zunaj.

Pozno zvečer se vrne kmet v hišo in leže k počitku. A kako se začudi drugo jutro, ko se zbudi in vidi nad seboj modro nebo in da leži mesto na postelji, na zeleni trati. Koče, v kateri je prejšnji večer legel spat, ni bilo nikjer več.

Kmet ustane, se razgleda še enkrat naokoli, nato se vrne v dolino, da poišče svoja brata. Ko pride do brata krčmarja, katerega najde na istem mestu, kjer ga je pustil prejšnji dan, mu pove, kaj je doživel. Ko neha kmet pripovedovati, se oglasi krčmar in pravi: «Sinoči nisem mogel hitro zaspati, čeravno sem bil zelo truden. Ko sem pa zaspal, sem sanjal prečudne stvari. Hud dež je lil in v dolini je zrastle jezera, ki se je dvigalo vedno više, da je doseglo celo moje noge. V jezeru je plavalo mnogo kosti; valovi so jih zanašali k bregu, da so me bile po nogah in po životu, a bežati nisem mogel. Ko si prišel ti, sem se hvala Bogu zbudil.»

Po tem pripovedovanju se brata dvigneta in se napotita po kribu navzdol. Ko dospeta do tretjega brata, mu pripovedujeta, kaj sta doživela; a tudi on jima pove dogodek iz svojih sanj. Pripoveduje jima: «Ko sta me včeraj pustila na tem mestu, sem kmalu zaspal; v spanju, pa se mi je sanjalo, da je zrastle nad mano drevo, ki je imelo zlate cvete. Ko je cvetje odpadlo, so dozorele na drevesu same medene hruške. Priletela je na drevo prelepa ptica in je prepevala tako milo, da se mi je srce topilo. Ko je ptica nehala peti, je pričela jesti hruške drugo za drugo in ko je pojedla vse, se je lotila listja; ko je obrala listje, je pričela kljuvati veje in deblo. Pojedla je drevo in še korenine za tri komolce v zemljo. Ptica je odletela in jaz sem se prebudil.»

Vsi trije bratje gredo sedaj k puščavniku, da jim prerokuje iz doživetij in sanj. Pobožni starček razloži najprej kmetov dogodek rekoč: «Dobro bo zate, če boš še v bodoče tako živel in delal. Ovce, ki so rade šle v hlev, so bili siromaki, katere si rad sprejel pod svojo streho in jih obdaroval. Ovca, ki ni hotela v hlev, je bil berač, katerega si zapodil od svoje hiše in si mu odpovedal prenočišče.» Krčmarju razloži sanje takole: «Jezero, ki si ga videl, je vsa tista voda, katero si primešal k vinu; kosti v jezeru pa so bile tiste, kj si jih prinesel gostom na mizo mesto mesa. Če hočeš, da boš srečen, opusti, kar si delal do sedaj!» Naposled razloži sanje

tretjemu bratu: «Petje prelepe ptice pomeni, da si dajal dobre nauke. Da je ptica pojedla sadje in drevo, pomeni, da si užival dobrote, katere je kmet pridelal s trdimi žulji. Da je ptica pojedla korenine za tri komolce pod zemljo, pomeni, da obiraš človeka še tri leta po smrti.»

Bratje so se vrnilo vsak s svojim naukom domov.

Jožef Kenda.

Medvedov Janez

Živela je grofica, ki je hodila vsak dan v gozd na sprehod. Nekega dne jo sreča globoko v gozdu velik medved. Pograbi jo in jo odnese v svoj brlog v pečini. Tam ji pravi: «Ti boš od sedaj moja žena.» Grofica je milo jokala in tožila, a vdati se je morala. Medved jo je pazno čuval. Kadar je bil doma, jo je pustil pred brlog, a ko je odšel na lov, je zaprl vhod z debelo skalo, katere žena niti zganiti ni mogla.

Medved je prinašal jetnici jedi in pijače in ni ji bilo treba stradati. Le obleka se ji je s časom trgala, tako da je bila naposled le še na pol oblečena.

Zgodi se, da porodi grofica nekoč sina, ki je bil pol človek, pol medved: imel je človeško podobo, a je bil kosmat po vsem životu-

Mati neguje sina in skrbi zanj. Krsti ga in mu da ime Janez. Deček raste zelo naglo in je vsak dan močnejši. Ko dopolni leto, je že močan, da premetuje skale v gozdu.

Ko gre medved nekega dne na lov, reče mati Janezu, naj odvali skalo pred vhodom v brlog. Deček se upre v čuklo in jo odstrani s pou ko peresce.

Zdaj sta mati in sin prosta. Oba bežita po gozdu, da bi dospela med ljudi. Po dolgi hoji prideta pred grad, kjer je bila grofica doma. V gradu komaj še spoznajo nekdanjo gospodinjo. Grof priteče in objame svojo ženo. Brž ji dajo najlepša oblačila, da se preobleče. Zdaj povabi grof sosede k sebi in napravi veliko veselico v čast rešeni grofinji.

Edini, ki je kalil grofovo veselje, je bil Medvedov Janez. Rasel je hitro in je bil od dne do dne močnejši. Nikogar se ni bal. Pretopal se je s hlapci ter služabniki in vsakogar je premagal. Kmalu so se ga bali vsi. Grof ga je črtil, ker ni bil njegov in ker je bil tako čudne podobe.

Ko doraste Janez v mladeniča in ko se zave, da ga na domu ne marajo, se odloči, da gre po svetu. Vzame v roko popotno palico, pozdravi mater in zapusti dom.

Potuje po svetu skozi neznane kraje in pride do velike planjave. Na planjavi ugleda moža velikana, ki je podpiral ogromno kamenito ploščo. Izpod plošče so zajemali ljudje samo čisto zlato. Medvedov Janez se približa velikanu in mu pravi: «Kaj boš držal to skalo; pojdi z mano, bolje se ti bo godilo kot se ti godi tu!» Velikan popusti skalo, da pade na tla in pokrije zlato, ter gre za Janezom.

Potujeta dalje in prideta v gozd. Tam dobita moža, ki je metal mlinske kamne v zrak in jih lovil v roke. Tudi tega povabi Janez s sabo. Tako gredo vsi trije po svetu.

Hodljo dalje in dalje ter pridejo naposled v mesto, katero je bilo vso v črnih zastavah. Povprašajo pri ljudeh, kaj se je zgodilo, da žalujejo. Ljudje jim povedo, da je zli duh ugrabil ter odnesel tri kraljeve hčere in da jih iščejo velikaši ter junaki po vsem svetu, a do sedaj da jih ni še nihče našel. In še jim povedo, da je obljubil kralj rešitelju roko najmlajše in najlepše v zakon in še kraljestvo po vrhu.

Pa se obrne Medvedov Janez do tovarišev in jima pravi: »Ali hočeta, da gremo iskat tudi mi ugrabljene kraljične?« Oba sta zadovoljna in tako se odpravijo vsi trije po svetu, da bi poiskali in našli kraljeve hčere.

Gredo in stikajo po vseh prepadih in po vseh luknjah, a nikjer ne najdejo sledu o živem bitju. Naposled pridajo do jame, ki je bila globoko v gozdu in je držala naravnost v tla. Medvedov Janez pravi: «Ljudi v to luknjo moramo pogledati.» Posvetujejo se, kdo naj se spusti v globočino. Tovariša se bojita in pravita Janezu, naj gre on, ki je najmočnejši in najdrznejši. Hitro navežejo močno vrv in zraven še tanjšo. Domenijo se, da bo dal Janez s tanjšo vrvjo znamenje, kadar bo potreba, da ga tovariša potegneta ven.

Janez se oprime vrvi in tovariša ga spuščata v globino. Vedno niže se spušča in naposled doseže trdna tla. Kmalu dospe na odprt kraj. Razgleda se naokoli, pa zapazi na pustem pašniku pastirja in čredo ovac. Gre do pastirja ter ga vpraša, kdo je on in kateri je ta kraj. Pastir mu pove, da je tu pekel; on pa da se pokori. Na onem svetu da je kradel živali na paši, tu pa jih mora sedaj čuvati.

Ko se Janez razgovori s pastirjem, vzame pot pod noge in gre dalje. Pride do mogočnega gradu. A že od daleč sliši glas, ki mu pravi, naj ne hodi blizu, če mu je življenje drago. Razgleda se natančneje in zapazi v grajskem oknu mlado dekle, ki mu takole govori: «Ne hodi v grad, tu gospodari zli duh s sedmimi glavami in ako te dobi, te raztrga na drobne kose.» Janez se ne ustraši; gre v grad in povpraša deklico, kdo je. Mladenka mu pove, da je najstarejša kraljeva hči, katero je zli duh uročil in odnesel; zdaj pa da mora gospodinjiti v tem gradu. Še ga prosi kraljična, naj beži iz gradu, a Janez ji pravi, da se hudobeža nič ne boji in da se ga upa premagati. Radoveden je in povprašuje o tem in onem, kar vidi v gradu. V kotu zagleda močno železno palico. Vpraša deklico: «Kaj je pa to?» Ona mu odgovori: «To je gospodarjeva palica.» Janez vzame palico v roke in čaka.

Ne preteče kaj časa, ko pripiha zli duh s sedmimi glavami v grad. Povoha po zraku pa zakriči: «Krst diši, krst smrdi!» Takrat pa pristopi Medvedov Janez, zamahne s palico tako močno, da mu stre vseh sedem glav na enkrat.

Zdaj je bila najstarejša hči rešena. Janez ji naroči, naj ga počaka v gradu, in še razgrne pred njo robec ter odreže rogelj in ga ji da rekoč: «Hrani ta kos robca, da me boš po njem spoznala!»

Potuje dalje po onem svetu in po dolgi hoji dospe do drugega, še večjega gradu. Tudi zdaj ga svari glas, naj ne hodi blizu. Janez se ne zmeni za opomin. Gre v grad in tu najde srednjo

kraljevo hčer, ki mu pove prav isto kot najstarejša. Janez se razgleduje po gradu in povprašuje o tem in onem. V kotu zagleda še večjo in močnejšo palico. Pa povpraša, čemu služi. Deklica mu pove, da je to palica zlega duha z devetimi glavami, ki je gospodar v tem gradu. Še ga prosi mladenka, naj beži, če mu je življenje drago; a Janez ne uboga. V roke vzame železno palico in čaka.

Ne mine dan, ko pride domov zli duh z devetimi glavami. Povohta po zraku pa zarjove: «Krst diši, krst smrdi!» Zdaj pristopi Medvedov Janez, zamahne s palico tako močno, da mu zdrobi vseh devet glav.

Tako je bila rešena srednja hči. Janez ji naroči, naj ga počaka v gradu in še razgrne pred njo robec ter odreže drugi rogelj in ga ji da rekoč: «Hrani ta kos robca, da me boš po njem spoznala!»

Ko vse odpravi, se dvigne zopet na pot. Hodi in hodi ter pride do tretjega, največjega gradu. Zdaj mu pride naproti mlada prelepa deklica in ga prosi, naj ne hodi v grad, češ, da gospodari v njem zli duh z dvanajstimi glavami, ki raztrga vsakogar na drobne kosce. Janez jo potolaži in ji pravi, da se zmaja ne boji. Gresta v grad in tu izprašuje Janez o tem in onem. V kotu zagleda ko drog veliko železno palico. Vpraša, čegava je. Deklica mu odgovori, da je to gospodarjeva palica. Janez jo vzame v roke in čaka, pa misli: «Temu ne bom končal vschdvanajstih glav; eno mu bom pustil.»

Pod večer prihrumi v grad zli duh z dvanajstimi glavami. Povohta po zraku pa zatuli: «Krst diši, krst smrdi!» Takrat priskoči Janez, zamahne s palico tako močno, da mu stre enajst glav; eno pa mu pusti. A zli duh piha skozi nosnice dvanajste glave s tako močjo, da hoče veter odnesti Janeza in deklico. Zdaj pravi Janez: «Š hudobežem se ni varno šaliti.» Dvigne še enkrat palico ter zdrobi še ostalo glavo.

Zdaj je bila rešena tretja, najmlajša in najlepša kraljična. Janez razgrne pred njo robec, odreže tretji rogelj in ga ji da rekoč: «Hrani ta kos robca, da me boš po njem spoznala.» Četrty rogelj pa obdrži zase. Nato vzame s sabo najmlajšo kraljično in oba potujeta proti drugemu gradu. Tu sprejmeta v družbo srednjo kraljevo hčer in vsi se napote proti prvemu gradu. Ko dospejo tja, se jim pridruži še najstarejša kraljična. Janez jih pelje po poti, odkoder je bil prišel. Srečno jih pripelje kjami, po kateri se je bil spustil na drugi svet.

Zdaj naveže prvo deklico na vrv in pocukne za vrvico. Tovariša, ki sta čakala pred jamo na vrhu potegneta za vrv in dvigneta dekle na dan. Nato spustita vrv znova v jamo. Janez naveže drugo kraljično in naposled tretjo. Ko spustita tovariša vrv tudi njemu, si on misli: «Kdo ve, kake slabe naklepe kujeta tovariša?» Pa naveže mesto sebe na vrv debel trš. Ko pocukne za vrvico, se trš dvigne, a kmalu nato pade z višine zopet na tla. Tovariša sta se hotela iznebiti Janeza tako, da bi ga s padcem ubila.

Sedaj premišljuje Janez, kaj naj stori, da pride zopet na pravi svet. Gre od tam in blodi dolgo časa naokoli. Naposled pride do male hiše, v kateri najde staro ženo. Pove ji svojo zgodbo in jo vpraša za svet. Ženici se Janez smili. Da mu zlat prstan in mu naroči, naj gre dalje in ko pride do morja, naj vrže prstan v vodo. Priplavala bo k bregu riba in on naj sede nanjo,

da ga ponese na drugi kraj morja, kjer je pravi svet. In še ga vpraša starka, zakaj je tako kosmat. Pove ji tudi to. Žena mu da prečudno zelišče in mu pravi, naj ga vrže v vodo, v kateri naj se potem okoplje in čist bo kakor drugi.

Janez se odpravi k morju. Tu vrže prstan v vodo, in počaka. K bregu priplava velika riba in on sede nanjo. Riba plava na drugi kraj. Janez stopi na suho in gre iskat kraljevo mesto. Po dolgem iskanju dospe tja in se odpravi v kraljevi grad.

V gradu so praznovali prav takrat veselico v čast rešenim kraljičnam. Janez stopi med goste in povpraša po kralju in po kraljičnah. Vsi so bili zbrani v posebni dvorani, med njimi sta bila tudi njegova tovariša kot slavljenca in kot najvišja gosta. Služabniki ga peljejo pred kralja in pred kraljične. Ko se prikaže Janez, se tovariša hudo prestrašita, pa tudi kraljične poblede in osupnejo. Janez pa povzdigne glas in pravi: «Povejte, kdo je rešil kraljične?» Kralj pokaže na tovariša in pravi: «Ona dva sta jih rešila.» Zdaj vzame Janez rogelj robca iz žepa, ga položi na mizo ter reče: «Hočem, da bo ta robec cel.» Tudi kraljeve hčere položijo vsaka svoj rogelj na mizo in robec je cel. Pa še pravi Janez: «Povejte po pravici, kdo vas je rešil?» Kraljične morajo prirediti, da jih je on.

Tovariša čuiteda ogenj pod sabo in hočeta zbežati, a Janez ju ne pusti izpred oči. Zdaj pripoveduje kralju, kako je rešil njegove hčere in kaj se mu je nadalje godilo. Kralj se čudi in gleda črno oba tovariša, a neprijetno mu je ob misli, da bo dobil takega zeta. Janez pa ukaže pripraviti čeber vode, nato vrže vanjo prečudno zelišče in gre, da se okoplje. In glej, vsi se čudijo; iz vode pride prezal mladenič.

Zdaj zaprosi Janez za roko najmlajše kraljične. Kralj mu jo dovoli. Pripravijo bogato ženitovanje in veliko veselico. Po poroki odstopi kralj tudi vladarstvo Janezu.

Nezvesta tovariša je zadela huda kazen. Do smrti sta se morala pokoriti za storjeno zlo.

Ciril Drekonja.

Kdo je ubil zmaja?

Živel je mladenič, ki mu doma ni bilo živeti, pa odide po svetu, da si poišče kruha in sreče. Bil pa je mladenič že od rojstva zelo močan.

Hodi po svetu in pride v kraj, kjer so ljudje trpeli hudo nadlogo. V jezcu je živel zmaj s sedmerimi glavami. Daleč naokoli ni bil človek varen pred njim. Mnogo ljudi je že pokončal in še so se dogajale nesreče vsak dan. Kralj iste dežele je razglasil, da da onemu, ki premaga zmaja, svojo hčer za ženo in da mu izroči tudi kraljevsko oblast.

Mladenič izve za kraljevo oznanilo, pa se pripravi, da gre nad zmaja. Stopi v grad in se javi, da gre na boj. Kralj ga radevoljno sprejme in se zveseli njegove odločitve. Mladenič se oboroži s težkim mečem ter se odpravi proti jezeru.

Da je šel mladenič na boj, izve tudi velikaš, ki bi bil rad postal kralj. Opravi se tudi on, se poslovi pri kralju in gre na pot. A le od daleč sledi mladeniču, ker se boji, da bi ga zmaj ne napadel.

Mladenič pride do jezera. Zmaj plane nanj, a on mu poseka v hudem boju vseh sedem glav. Ko opravi delo, poreže iz ust vseh sedem jezikov, glave pa pusti pri jezeru. Radi hudega boja se počuti zelo trudnega. Gre v gozd in zaspi.

V tem se približa k jezeru velikaš, ki je do tedaj le od daleč opazoval boj. Hitro pobere vseh sedem glav, jih spravi v vrečo ter se vrne v grad.

Kralj se zveseli, ko mu povedo, da je zmaj mrtev in dežela rešena. Hitro priredi bogato gostijo in okliče zaroko med velikašem in svojo hčerjo. Ko se vsi najbolj vesele, stopi v grad mladenič in prosi služabnike, naj ga peljejo pred kralja. Stopi pred vladarja in mu pove, da je končal zmaja s sedmimi glavami. A kralj se razhudi, čes, da je lažnik. Z roko pokaže na velikašla in še mu pokaže sedem glav pa pravi: «Glej, ta junak je končal zmaja!» Mladenič se nasmehne in pravi: «Vsaka glava ima svoj jezik.» Odpre usta zmajevim glavam, pa v nobeni ni bilo jezika. Zdaj seže v torbo in izvleče iz nje sedem jezikov, jih položi pred kralja ter pravi: «Tako naj se dopriča, kdo je v resnici ubil zmaja!»

Kralju je sedaj jasno, da je mladenič pravi junak. Hitro ukaže vojakom, da zvežejo velikaša in ga vržejo v ječo; mladeniča pa zaroči s svojo hčerjo in ga okliče za bodočega kralja.

Kmalu so praznovali poroko med mladeničem in kraljevo hčerjo. Po poroki pa je kralj izročil mladeniču tudi krono in vladarstvo.

Ciril Drekonja.

Začarani mladenič

Živel je mladenič, katerega je oče zaklel, da je prišel ponj zli duh in ga odnesel v svoj grad. Tam mu je naložil delo v hlevu, da je moral skrbeti za dva konja, enega suhega in drugega rejenega. Prvega je moral dobro krmiti in snažiti, drugega pa je moral slabo krmiti in mu naložiti vsak dan trideset palic.

Mladenič opravlja delo, kakor mu je zli duh ukazal. Suhemu konju poklada dobro krmo in ga snaži, rejenemu pa daje najslabše seno in mu odšteje vsak dan trideset palic.

Zgodi se pa, da rejeni konj nekega dne spregovori in pravi mladeniču: «Ti mene tepeš, a tebe bodo drugi.» Mladenič se ustraši spričo teh besed, a se ožunači in vpraša konja, kdo je. Konj mu pove, da je človek, katerega je zli duh odnesel in začaral. Pogovarjata se še, kako bi bilo mogoče ubežati od tod. Konj svetuje mladeniču, naj vzame troje reči, ki so v gradu, namreč palico, steklenico vode in kamen, pa naj pride drugo jutro v hlev ter naj ga zajaše.

Mladenič stori, kakor mu je ukazal konj. V gradu vzame palico, steklenico vode in kamen, pa gre v hlev ter zajaše žival. Konj zdirja iz hleva in drvi po planjavi. A zli duhovi opazijo kaj kmalu, da sta jim ubežala hlapec in konj. Zberejo se v veliko trumo in jo udarijo za njima.

Konj beži kolikor more, pa reče mladeniču, naj se ogleda in naj popazi, če ju nihče ne zasleduje. Mladenič se ozre in vidi, da drvi za njima truma zlih duhov. To pove živali in ta mu svetuje, naj vrže nazaj palico. Ko mladenič to stori, se naredi za njima velik gozd. Zli duhovi morajo obhoditi gozd in zaostanejo.

Konj drvi dalje in zopet ukaže mladeniču, naj se ogleda. Zopet vidi zle duhove, ki se podljo za njima in se jima približujejo. Zdaj ukaže žival mladeniču, naj vrže nazaj steklenico z vodo. Mladenič stori tako in za njima nastane široko morje. Zli duhovi morajo okoli morja in zaostanejo.

Ko drvita zopet dalj časa po ravnini, naroči konj mladeniču v tretje, da pogleda navzad. Zopet vidi zle duhove, ki se jima naglo bližajo. Zdaj ukaže žival jezdecu, naj vrže kamen. Mladenič zažene kamen nazaj in za njima se dvigne v zrak visoko in strmo gorovje. Preko tega zli duhovi ne morejo. Vsi upehani se ustavijo in opuste lov za ubežnikoma.

Zdaj sta konj in mladenič prosta. Ustavita se in jezdec stopi na tla. Tedaj pravi konj mladeniču: »Razparaj me in mi oderi kožo!» Mladenič uboga. Ko razpara konja, skoči iz njega mož, ki je bil toliko časa zaklet v živalsko podobo. Rešenec pravi nadalje mladeniču: »Ogrni se v konjsko kožo!» Mladenič uboga in pri priči se spremeni v konja. Sedaj mu pravi mož: »Pojdi in če bo sila, zateči se k meni! Ko pride čas, boš rešen tudi ti.» Pove mu še, kje naj ga išče, in tako se ločita ter gresta vsak svojo pot.

V konja začaranega mladeniča ujamejo in ga dajo v vojaško službo. Tu strada in je tepen. Težko mu je, a voljno prenaša trpljenje.

Zgodi se pa, da je bila med tistim in sosednjim kraljestvom napovedana vojna. Vojaki se pripravljajo na boj, vadljo se v jahanju in v rabi orožja. Takrat zbeži konj skrivaj k možu in mu pove, kaj se bo godilo. Mož da konju skrivno moč in mu pravi: »Ko boš zacepetal z nogami, da se bodo iskre ukresale pod podkovami, se bo naredila okrog tebe taka vročina, da je nihče ne bo prenesel.» Žival se vrne na svoje mesto in kmalu jo odženejo v boj.

Ta in sovražna vojska si stojita nasproti. Prične se boj. Takrat se zakadi konj med sovražnike, zacepeta z nogami, da se ukrešejo iskre pod podkovami. Zdaj nastane krog njega taka vročina, da popada sovražna vojska mrtva na tla.

Zmaga je tako dobljena brez boja. Konj se vrne med svoje čete. Vsi, vojaki in vojskovodje ga hvalijo ter gladijo. Peljejo ga v sprevodu v kraljevo mesto. Tu mu odločijo v grajskem hlevu najboljši prostor.

Konja pride gledat tudi kraljična. Dobrika se mu in ga gladi po grivi. Takrat pa on spregovori in ji pravi: »Pojdi po sabljo in razparaj me, ako hočeš, da bom rešen!» Kraljična se hudo prestraši, ko sliši, da je konj spregovoril; vendar stori, kar ji je naročil. Gre in prinese

sabljo ter naredi, kakor ji je bilo ukazano. In glej, iz konja skoči lep mladenič. Vsi se zvesele tega dogodka, najbolj pa je srečna kraljična sama.

Mladenič pripoveduje vse od kraja, kako se mu je godilo in kaj se mu je pripetilo. Zdaj stopi mladenič še pred kralja in ga prosi, če bi mu dal hčer za ženo. Rad mu jo da in po smrti mu prepusti še krono in vladarstvo.

Ciril Drekonja.

Pet bratov

Živela je nekoč mati, ki je imela pet sinov, od katerih je bil vsak obdarovan z posebno zmožnostjo.

Prvi je bil sledeč, da je sledil žival ali človeka še po petih letih.

Drugi je lahko v hipu razrušil grad. Tretji je bil strelec, da je zadel zvezdo na nebu. Četrty je bil hiter, da je ujel strelo iz oblakov. Peti je lahko v trenutku postavil grad.

Zgodi se, da odnese hudobni duh kralju tiste dežele edino hčer. Kralj razglasi po mestih in vaseh, da mu je zli duh uročil in odnesel hčer edinko. Vse junake tiste dežele vabi, naj jo gredo iskat, in pravi, da da rešitelju hčerko za ženo, po smrti pa krono in vladarstvo.

A boj z zlim duhom ni bil lahek. Premnogi junaki se odpravijo, prehodijo križem svet in preiščejo brezdna in skalne dupline, a nihče je ne najde.

Tudi do peterih bratov dospe glas o izgubljeni kraljični. Domenijo se in se odpravijo po svetu, da jo poiščejo.

Prvi brat hodi spredaj in sledi, kod je šel zli duh, z ugrabljeno kraljevo hčerjo. Gredo po sledu in pridejo pred velik, trdno zidan grad. Tu zmanjka sledu. Bratje vedo, da biva v gradu hudobež s kraljevo hčerjo. Ustavijo se in gredo okoli obzidja, a v notranjost ne morejo. Zdaj nastopi drugi brat, ki razruši v hipu zidovje, da ostane samo še groblja. Ko se grad zruši, se dvigne zli duh iz podrtij in odnese kraljevo hčer visoko pod nebo. A že nastopi brat, ki je zadel zvezdo na nebu; pomeri in ustrelji hudobneža. Zli duh izpusti kraljično, ki pada ko kamen proti zemlji. Pa priskoči brat, ki je bil tako hiter, da je ujel strelo, in ulovi deklico v roke.

Kraljična je bila zdaj rešena.

Bratje jo vzamejo v svojo sredo in potujejo proti domu.

Ko ostali zli duhovi zvedo, da so jim bratje umorili poglavarja, se zberejo v veliko trumo in jo udarijo za njimi, da bi se maščevali in bi jim zopet vzeli kraljično. Vojska hudobežev drvi za brati in ko jih ti zapazijo, ne vedo, kako bi se rešili. Pa nastopi peti brat, ki je lahko v trenutku postavil grad. Na mah se dvigne okoli njih močno obzidje in bratje se znajdejo v trdnem gradu. Hudobeži ohajajo okoli gradu, a poskušajo zaman, da bi ga podrli. Ko uvidijo, da nič ne opravijo, jo jezni odkurijo.

Zdaj gredo bratje dalje proti domu. Kraljično peljejo v rodni grad in jo izroče kralju. Vladar se silno zveseli, ko zagleda rešeno hčer, pa vpraša, kdo jo je rešil. Bratje mu odgovore: «Vsi smo jo rešili.» Zdaj kralj ne ve, kako bi izpolnil dano obljubo in komu naj bi jo dal za ženo. Reče jim: «Dogovorite se sami, kdo bo moj zet! Če ste vsi rešili kraljično, ni mogoče, da bi jaz odločeval.»

Bratje se posvetujejo, a se ne morejo pogoditi. Sklenejo zato, da gredo domov in povprašajo mater za svet in da prepuste njej odločitev. Vrnejo se na rojstni dom in povedo materi, kako in kaj se jim je dogodilo. Mati jim pravi in svetuje, naj ne razdirajo medsebojne ljubezni s prepiri in zavistjo. Priporoči jim, naj prepuste kraljično najmlajšemu, ostali pa naj ostanejo pri njem, da mu bodo v oporo in v pomoč.

Tako se je tudi zgodilo. Bratje so slušali materino besedo; prepustili so kraljično in krono najmlajšemu in so ostali pri njem. Skupno so vladali in ker so bili obdarovani s prečudnimi zmožnostmi, jih ni nihče preganjal.

Ciril Drekonja.

Strah v cerkvi

Nekoč je živel grof, ki je imel tri hčere, pa vse tri mu je odnesel hudobni duh, še preden so bile krščene. V tistem kraju, kjer je živel grof, je bila tudi velika cerkev in v to cerkev so hodile strašit deklice, katere je odnesla hudoba. Da bi pregnali strahove, so postavili v cerkvi nočno stražo. A vsak vojak, ki je šel na stražo, je bil obsojen v smrt; slehernega, so strahovi razrgali.

Nekoč pride vrsta na zelo pobožnega vojaka, da mora iti v cerkev na stražo. Vojak gre otožen proti cerkvi, kar stopi pred njega zal mladenič in ga vpraša: «Zakaj si tako žalosten?» «Kaj bi ne bil,» mu odgovori vojak, «saj je ta moja zadnja noč. Vsakega, ki straži v tej cerkvi, razrgajo strahovi; tako bodo tudi mene » — «Nič se ne boj,» mu odgovori mladenič, «kadar bo odbila deseta ura, pojdi v spovednico in tam čakaj. Strahovi te ne bodo zapazili in rešen boš.» — Mladenič izgine in vojak gre potolažen v cerkev.

Ko odbije deseta ura, stopi vojak v spovednico in poklekne. Tako čaka, kdaj pridejo strahovi. Okoli enajste ure sliši ropotanje in rožljanje z verigami. Groza in strah ga je. Natihoma moli in pričakuje, kaj se bo zgodilo: Strahovi hodijo po cerkvi gori in doli ter premetujejo stole in druge reči; tako delajo vso noč, dokler ne odbije tretja ura. Takrat strahovi izginejo in vojaku se oddahne srce.

Tako je prestal vojak prvo noč.

Ko pride vojak domov v vojašnico, se vsi začudijo, ker je ostal živ. Naslednji večer ukaže stotnik zopet istemu vojaku, naj gre stražit v cerkev. Žalosten in potrj gre zvečer proti cerkvi in zopet ga ustavi mladenič ter mu pravi: «Nocoj se ne skrivaj več v spovednico, temveč pojdi na prižnico in tam čakaj.» Vojak uboga. Gre v cerkev in v cerkvi na prižnico, kjer poklekne in

čaka, kaj se bo zgodilo. Ob enajsti uri privihrajo strahovi; premetujejo stole in druge reči. Gredo k spovednici in pravijo: «Sinoči se nam je skrnil, a nocoj ga najdemo.»

Pogledajo v spovednico in ker ne najdejo v njej vojaka, jo razdrobijo na kosce. Nato iščejo ter stikajo po vseh kotih, le na prižnico ne pogledajo. Ob treh zapuste strahovi s hrupom cerkev in vojak se oddahne.

Tako je prestal vojak drugo noč.

Ko se vrne vojak domov, se mu stotnik čudi, da je ostal živ. Ukaže mu, naj gre na stražo tudi tretjo noč. Prošnje in ugovori ne pomagajo vojaku, ubogati mora. In ko gre tretji večer proti cerkvi, stopi pred njega zal mladenič, ki je bil sam angel božji, ter mu pravi: «Ako nočeš, da te strahovi raztrgajo, se ulezi ob deveti uri pred altar in čakaj, da pojdejo strahovi okoli cerkve. Takrat skoči in se zapri v rakev, pa dobro tišči pokrov, da te strahovi ne dobijo v roke.» Nato mladenič izgine.

Vojak gre v cerkev in ko odbije deseta ura, stopi pred altar in se uleže na mizo, kjer mašnik mašnje. Tako čaka, kdaj pridejo strahovi. Ob enajsti uri sliši ropotanje in rožljanje z verigami, prejšnji trlje strahovi se prikažejo. Nocoj se vojak ne boji strahov tako kakor prejšnje večere. Gleda jih in jih opazuje.

Strahovi gredo najprej na prižnico, da pogledajo, če je gori skrit vojak. Ker ga ne najdejo, razdrobe prižnico na drobne kosce. Nato stikajo po vseh hotih, le k altarju si ne upajo. Naposled gredo skozi vrata, da bi šli okoli cerkve; takrat pa skoči vojak k rakvi, privzdigne pokrov in se zapre vanjo. Strahovi se vrnejo v cerkev, a zaman. Vojak tišči pokrov k sebi in se ne vda. In bolj ko se bliža jutro, bolj so divji strahovi. In bolj ko pritiskajo na vojaka in silijo k njemu, trdnejši je in manj se jim vda. Ko odzvoni cerkovnik jutrnice, zasliši še enkrat grozno pokanje, kakor bi se cerkev podirala. Mahoma pa vse utihne.

Ko gre cerkovnik po cerkvi, da bi pogledal, če je v njej vse v redu, najde pred oltarjem tri mlade deklice, ki pobožno klečijo in molijo. Deklice povedo cerkovniku, da jih je imel v oblasti hudobni duh in kako so trpele, pa da jih je rešil strašnega trpljenja vojak prav takrat, ko so zvonovi odpeli dan. Cerkovnik povprašuje po vojaku in deklice mu povedo, da je skrit v rakvi. Vsi gredo k rakvi in ga kličejo, a vojak noče odpreti, ker se boji, da so strahovi še vedno v cerkvi. Ko ga cerkovnik le kliče, se ojunači in privzdigne pokrov za prst navzgor. Brž ko spozna krščenega človeka, se dvigne iz rakve in se zelo začudi, ko najde v cerkvi tri mlade in zale deklice. Tudi njemu povedo deklice, da so bile uklete po hudobi in da jih je on rešil. Zahvalijo se mu prisrčno, nato pa prosijo, naj bi jih peljal k očetu.

Grof se neizmerno razveseli svojih hčera. Veliko gostijo priredi njim na čast. Pa tudi na vojaka ne pozabi. Pokliče ga, da se veseli in raduje nad rešitvijo nedolžnih deklic. V zahvalo in v priznanje da grof rešitelju najstarejšo hčer za ženo in ker ni imel lastnih sinov, mu izroči po smrti še vse premoženje in vso oblast.

Jožef Kenda.

Spokornica

Živela je nekoč ženska, ki je bila velika grešnica. Mladost je preživela v razuzdanosti in obilnosti. Ko se je nekoliko postarala, je šla k spovedniku, da bi se obtožila svojih grehov. Spovednik ji ni mogel naložiti pokore, ker so bili njeni grehi preveliki. Rekel pa ji je, da ji bo dal pokoro tisti, ki ne zna ne brati ne pisati.

Spokornica hodi okoli in prosi, da bi ji kdo naložil pokoro, a vse zaman, Ni ga bilo. Ker ne najde rešitve pri ljudeh, gre v gozd in kliče divje živali, naj ji naložijo pokoro. A tudi te se je ne usmilijo. Spokornica pa le kliče in kliče po pokori; naposled jo tudi prikliče.

V gozdu je delal pri drvih neuk kmet in ko sliši, proseči glas, se usmili spokornice; gre k njej in jo vpraša, kaj želi. Spokornica mu pove, česa prosi, in kmet ji naloži pokoro. Sredi gozda zaseka tri smreke tako globoko, da se komaj še držijo pokoncu, in ko delo opravi, ji reče: «Zalivaj te tri smreke neprenehoma in če bodo drugo pomlad ozelenele, vedi, da ti je Bog grehe odpustil, ako bodo pa usahnilo, ne boš deležna odpuščanja.»

Spokornica sluša kmetove besede. Neprenehoma zaliva tri zasekane smreke. Preživlja se samo ob koreninah in ob divjih jagodah ter prebiva v jami pod sivo skalo. Tako se pokori vse leto do pomladi.

In ko se vrne pomlad in ko drevesa ozelene, poženejo tudi tri zasekane smreke. Spokornica se zveseli zelenja, ki ji je priča, da so ji grehi odpuščeni.

Še pridneje zaliva in še bolj se pokori za grehe. Nič več se ne vrne iz gozda med ljudi.

Ko je spokornica umrla, so na onih treh smrekah zapeli rajski zvonovi. Ljudje so se čudili in so hodili poslušat mile glasove rajskih zvonov.

Spokornico so pokopali, njena duša pa je odšla v nebesa.

Jožef Kenda.

Mati sv. Petra

Ko je sv. Peter prišel v nebesa, ni našel tamkaj svoje matere, ki je bila že davno prej umrla. Zvedel je, da je v peklu. Prosil in prosil je Boga, naj ga usliši in reši mater iz peklenkega ognja. Bog ga je uslišal in rekel:

»Tvoja mati je rešena in z njo tudi vse tiste trpeče dušice v vicah, ki se je oprimejo, ko pojde iz pekla skozi vice v nebesa.»

Ko je šla mati sv. Petra iz pekla skozi vice, so se je oprilele verne dušice, da jih odnese s seboj v nebo,

Sv. Peter je že čakal vesel na nebeških vratih svoje matere in vernih duš iz vic, da vstopijo. Pa Petrova mati ni privoščila dušicam, da bi šle z njo v nebo, zato se jih je tik pred nebeškimi vrati grdo otresla raz sebe, da so vse popadale nazaj v vice. Bog je to videl, razsrdil se in rekel:

«Tvoja nevošljivost te je pogubila!»

Pahnil jo je zopet na sredo pekla.

Še danes pravijo pri nas človeku, ki ne privošči drugemu dobrega:

«Nevoščljiv si kakor svetega Petra mati.»

Andrej Šavli.

Sv. Lukež in vol

Kar bom zdaj pripovedoval, se je zgodilo še takrat, ko je Kristus hodil po zemlji.

Nekega dne je hodil kot neznanec med ljudmi od ranega jutra do poznega večera. Spremljal ga je sv. Peter. Zvečer sta prišla utrujena do neke hiše in zaprosila gospodarja, naj ju sprejme ob noč. Mož ju sprejme in jima odkaže mesto v senu na skednju.

Kristus hoče preizkusiti gospodarjevo poštenost in mu izroči moštovo cekinov čez noč v varstvo. Gospodar sprejme denar. Ponoči vzame iz mošnje nekaj cekinov, misleč, da tujec tega ne bo spoznal. Toda Kristus je vedel, kaj se je zgodilo. Ko je sprejemal drugo jutro od gospodarja zaupano mu mošnjo, mu je rekel:

«Bodi vol!»

In gospodar se je pri tisti priči spremenil v vola.

Kristus pomigne sv. Petru, naj vrže volu konopec okrog vratu. Nato ga peljeta do nekega pobožnega gospodarja in mu rečeta:

«Tega vola bi nama hranil. Delal ti bo, in čez leto dni prideva zopet ponj.»

Mož je bil zadovoljen s ponudbo, vzel je vola in ga redil leto dni. Vol je garal od zore do mraka, vlačil hrano in plug, voz in sani. V živo ga je rezal jarem na vratu, toda ni se mogel in znal pritožiti. Vsak večer se je vračal do smrti utrujen v hlev, kjer ga je v jasliah čakalo seno.

Čez leto dni prideta Kristus in sv. Peter zopet k pobožnemu gospodarju po vola. Mož je bil z živaljo prav zadovoljen, zato jima da mošnjo denarja, češ da jo je vol v enem letu prislužil. Kristus vzame mošnjo. Nato odženeta vola na njegov pravi dom. Ko prideta tja, mu reče Kristus:

«Bodi človek!»

In vol je postal pri tisti priči zopet človek, oni gospodar, pri kateremu sta pred letom prenočila. Kristus mu da mošnjo denarja, ki ga je bil prislužil kot vol, in mu reče:

«Lj Lukež, tako se služi denar! Ta je res tvoj, ker si ga v potu in s trdom zaslužil.»

Mož, ki se je tatvine že davno kesal in delal leto dni pokoro zanj, prosi Kristusa odpuščanja. Od takrat dalje je živel sveto in pravično. Po smrti pa je postal celo svetnik, sv. Lukež, ki ga še danes rišejo z volom ob strani.

Andrej Šavli.

Junak

Živel je nekoč bojevit deček, ki se je najrajši pretepal in bojeval s svojimi vrstniki. Oče ga je krotil, a dečku ni zalegla ne beseda, ne kazen. Vedno je sanjal in mislil, kako bi postal junak.

Nekega dne ga pošlje oče na polje hruške brat. Dečku ni do dela; poseda po travniku in gleda v zrak. V duplu stare hruške zapazi sršenje gnezdo. Vrne se domov, vzame metlo in gre nad sršene. Otepa jih in jih ubije trideset. Ko se vrne domov, pripoveduje, da je ubil trideset roparjev, a vsi domači se mu smejejo in se norčujajo iz njega, češ, ti revče da si ubilo toliko roparjev.

Zgodi se pa, da razglasi kralj tiste dežele bogato nagrado za onega junaka, ki bi se upal premagati tri močne roparje, ki žive zavarovani v trdnem gradu in so strah vsega kraljestva. Kdor bi jih premagal, dobi kraljevo hčer za ženo in postane po vladarjevi smrti kralj.

Tudi deček izve, kaj je oklical kralj. Sklene, da gre nad roparje in da se poskusi z njimi. Svoj sklep razodene očetu, a ta se mu le smeje in ga ne pusti z doma. Deček se torej odloči, da uteče. Pripravi se na pot; v torbo spravi pest skute in ptico senico, katero je imel doma. Tako opravljen uteče skrivaj od doma.

Deček potuje po cesti; dolgo hodi in naposled prispe v glavno mesto. Javi se pri kralju in mu pove, da je pripravljen iti nad roparje. Kralj se mu smeje, češ, kako si upa tak mladič nad predrzne in neusmiljene tolovaje; a deček mu zagotavlja, da je ubil že trideset roparjev in da se tudi treh ne boji. Kralj se dolgo obotavlja, da bi pustil dečka nad roparje, naposled pa se vda in ukaže služabnikom, naj mu pokažejo pot do njihovega gradu.

Dolgo hodi deček po poti in pride pred mogočen grad, obdan okoli in okoli z močnim zidom. Deček hodi okoli obzidja, a nikjer ne najde odprtega vhoda. Spleza tedaj na drevo, ki je raslo tik zidu, stopi na veje in z vej na zid; od tod skoči na dvorišče.

Roparji sedijo prav tačas pri kameniti mizi pod mogočnim drevesom in pijejo vino. Deček se jim približa, oni pa se ozro nanj in ga vprašajo, čemu je prišel k njim. Pove jim, da se je prišel poskušat z njimi in da jih odpelje pred kralja, ki jih bo potem sodil. Roparji se zasmeejo, ko slišijo dečkove besede. Pomilujejo ga; vendar se vzdigne eden izmed njih in pravi: «No, se pa poiskusiva!» Ropar vzame v roko kamen in ga stisne v pesti, da se zdrobi v prah. Deček pravi: «To ni še nič!» Vzame iz torbe skuto in se prikloni, kakor da bi pobral kamen. Skuto

stisne v roki, da se pocedi od nje voda. «Glej,» zakliče deček, «pa ti stisni kamen, da odtisneš od njega vodo!» — Ropar prizna, da je deček močnejši od njega.

Izza mize vstane drugi ropar in gre, da se pomeri z dečkom. Pobere kamen in ga vrže s tako silo v zrak, da morajo čakati dve uri, preden je priletel zopet na tla. Deček pa reče nato: «Kaj to, upam si vreči kamen tako močno, da se ne vrne nikdar več.» Res pobere kamen in ga spusti hitro v torbo, iz nje pa vzame ptico sinico, zamahne z roko in jo spusti v zrak. Roparji čakajo do večera, a zaman.

Ko uvidijo, da je deček močnejši od njih, sklenejo, da se ga iznebijo z zvijačo. Povabijo ga, naj spi pri njih, drugo jutro pa naj jih odpelje pred kralja. Deček je zadovoljen, gre v grad in ko mu pokažejo sobo in postelj, se odpravi, da bi šel spat. Preden se uleže k počitku, pregleda natančno posteljo in stakne pod njo truplo mrtvega človeka. Hitro izvleče mrtveca iz skrivališča in ga položi na posteljo, sam se pa uleže pod njo.

Ponoči pridejo k dečkovi postelji roparji. S sabo prinesejo žareče železo in ga vtaknejo mrtvecu v oči, misleč!, da so dečka oslepili; nato gredo hitro iz sobe.

Drugo jutro ostane deček zelo zgodaj, spravi mrtvega zopet pod posteljo in gre iskat roparje. Ko ga ti zagledajo, se silno prestrašijo. Mislijo si, glejte, še ognjeno železo mu ni škodovalo in ga ni oslepilo. Vdajo se mu in deček jih odpelje, da jih izroči kralju.

Kralj se zelo začudi, ko mu deček pripelje roparje, katerih niso mogli premagati največji junaki kraljestva. Držati hoče dano besedo in naznani kraljični, naj se pripravi za poroko.

Kraljična pa ni voljna, da bi vzela dečka za moža, ker je zaverovana v princa iz sosednje dežele. Upira se kraljevi želji in ne mara slišati, da bi se poročila s preprostim mladeničem. Kralj sili in sili, a njegova beseda ne izda nič. Da bi dobila za moža tistega, ki ji je bil pri srcu in da bi tudi deček ne mogel ugovarjati, si izmisli kraljična zvijačo. Stopi pred kralja, mu razodene svojo željo, češ, princ in deček naj gresta zvečer z njo spat in h komur bo zjutraj obrnjena, ta bodi njen mož in bodoči kralj. Vladar je zadovoljen s kraljičino željo, katero naznani tudi dečku.

Deček sam je s kraljičino mislijo zadovoljen. Premišljati začne, kako bi si pridobil kraljičino roko. Dobro misel ugane in na večer pred ono nočjo, v kateri bi se moralo odločiti, kdo bo bodoči kralj, nareže obilo česnika in pri večerji ga natrese skrivaj v princovo jed, sam pa zauživa samo prijetno dišeča jedila.

Po večerji se odpravijo vsi trije spat v lepo sobo, v kateri je bila velika postelja. Kraljična se uleže na sredo postelje; princ in deček pa vsak na eno stran. Tako zaspijo.

Princ je močno smrdel po česniku. Neprljenti duh je kraljični zoprn, zato se obrne v spanju od njega in ko pogleda zjutraj kralj v sobo, jo najde obrnjeno proti dečku. Sedaj ne pomaga nič več, kraljična mora vzeti dečka za moža. Kralj pripravi bogato gostijo in vsi so veseli. Še kraljična se sprijazni s prebrisanim dečkom. Ukanjeni princ pa zbeži in nikoli več ga ni bilo v grad.

Po kraljevi smrti je prevzel deček vladarstvo in je bil svojim podložnikom pravičen in pameten vladar.

Ciril Drekonja.

Ubežnik

Živel je некоč mladenič, ki je bil ubogega rodu. Njegov oče je imel revno hišo in majhno posestvo, da je komaj skromno preživeljal sebe in družino.

Zgodi se pa, da ujamejo mladeniča v vojake. Odvedejo ga daleč v tuje dežele, da bi tam odslužil vojake. Dolgo let služi mladenič, a naposled se ga polasti domotožje. Zaproši za dopust, a mu ne uslišijo prošnje. Zato sklene, da ubeži skrivaj domov.

Ponoči, ko vsi spijo, osedla svojega vranca in zapusti skrivoma mesto. Boji se, da bi ga ne zasledovali; zato jaše po neobljudenih krajih, po pustih planjavah in skozi temne gozde. Dolgo je že na poti, ko dospe na visok hrib. Odtod se razgleda naokoli, da bi našel z očmi človeško bivališče. Globoko v dolini zagleda pri vodi mlin. Lakota ga tare, zato se spusti po hribu navzdol proti mlinu.

Ko dospe do selišča, stopi s konja ter gre v hišo. Povpraša po ljudeh, a ne najde v njej drugega, ko mlado dekle. Vojak jo prosi, če bi ga sprejela ob noč in če bi mu dala jedi, da bi se okrepčal. Dekle mu odgovori: «Rada te vzamem ob noč, saj sem sama doma; oče in mati sta šla na ženitovanje daleč odtod. Tako me vsaj strah ne bo.»

Vojak pelje vranca v hlev ter ga nakrmi, nato se vrne v hišo, kjer mu mlinarjeva hči pripravi okrepčilo. Zvečer mu pripravi postelj v sobi, a vojak ji pravi: «Spal bom v hlevu pri konju. Vajen sem tako in jutri bi se rad zarana odpravil na pot.» Tako gre vojak v hlev in si postelje blizu konja, da bi bil brž pripravljen, če bi zasledovalci prišli za njim.

O polnoči, ko je bilo vse tiho, pride k mlinu tolpa roparjev, petnajst po številu. Vderejo v hišo in kličejo ljudi pokoncu. Vsa prestrašena vstane mlinarjeva hči in jih vpraša, kaj hočejo in kaj želijo. Roparji posedejo okoli mize in ji ukažejo, naj jim pripravi dobro večerjo in naj jim prinese pijače. In še ji reko, naj jim izroči denar in dragocenosti.

Dekle uboga, pripravlja jim jedila in jim nosi na mizo, pa vedno opazuje in gleda, kako bi se mogla izmuzniti iz hiše, da bi šla klicat vojaka na pomoč. Roparji se gostijo v izbi, a je ne puste izpred oči. Naposled jih le ukani in pravi, da gre po vino v klet. Hitro skoči iz hiše in gre naravnost v hlev; zbudi vojaka in mu pove, da so roparji v hiši in da zahtevajo od nje denar in dragocenosti ali pa življenje.

Vojak vstane, se opravi in reče dekletu: «Vrni se v hišo in napajaj roparje in potem pridem jaz, da z njimi obračunam.» Dekle se vrne v hišo in stori, kakor ji je velel vojak.

Roparji jedo in pijejo brezskrbno, misleč da ni nikogar v hiši. Vino jih prevzame, da so vsi pijani in da skoro ne vedo, kaj počenjajo. Takrat se nenadoma odpro vrata in vojak stopi v izbo

z golo sabljo v rokah. Srdit plane na pijane roparje in jih poseka. Ko jih pokonča se ozre po hiši, da bi našel mlinarjevo hčer, a ne vidi je nikjer. Išče po vseh prostorih in po vseh koulh; naposled jo po dolgem iskanju stakne v pepelnjaku. Pokliče jo, a dekle si skoraj ne upa iz skrivališča. Naposled jo vendar pregovori, da zlezde iz pepelnjaka, in oba gresta pregledovat mrtva trupla. Štejeta jih in jih naštejeta štirinajst, petnajstega ni bilo. Med trupli pa najdeta roko, odsekano v zapestju, ki ni bila nobenega izmed mrtvecev. Vojak spravi roko in jo vtakne v žep.

Drugo jutro se vrneto mlinar in njegova žena z gostlje. Vojak ju pokara, češ, da ni prav, ker pustita hčer samo doma. Mlinar pa je vojaku tako hvaležen, da mu ponudi svojo hčer za ženo. Ubežnik zmaje z glavo in pravi, da mora dalje na pot. Obljubi pa, da se vrne, če bo kdaj prost. Poslovi se od njih in pri odhodu mu podari dekle prstan ter pravi: «Na prstan za spomin! Če se kdaj vrnešl, pokaži mi ga in vedela bom, da sem ti dolžna veliko hvale.» Vojak vzame prstan, zajaše konja ter zdirja dalje po poti.

Jaše dan in noč in naposled prispe v domači kraj. Ko pride v rojstno vas, je skoraj ne spozna več. Lepe hiše se vrstijo ob cesti, kamenitih klancev ni več. Ustavi človeka in ga vpraša, kje je ta in ta hiša. Človek pa se zavzame in mu odgovori: «Kaj tja hočete iti! O, tam so prebogati in precimentitni, da bi vas sprejeli.» Vojak pa vendar poskusi, gre proti domači hiši in se silno čudi. Kjer je stala nekdanj revna bajta, se dviga zdaj veliko, lepo poslopje. Stopi s konja in gre v hišo. V njej najde mater, ki ga pa ne pozna več, a tudi vojak se noče razkriti. Kot tujec pozdravi in prosi, da bi ga prenočili. Mati se obotavlja, a naposled se vda in sprejme vojaka ob noč. Postrežejo mu z jedjo in s pijačo in ga peljejo nato v sobo spat.

Drugo jutro vstane in se napravi, pa se mu čudno zdi, da ne vidi očeta nikjer. Vpraša toraj mater: «Kje je pa hišni gospodar?» Mati mu pove, da je nekaj bolan in da leži v postelji. Zdaj bi sin rad videl očeta, zato prosi, da bi ga peljali k njemu, češ, da ga morda ozdravi. Mati se spočetka brani, končno pa le pelje vojaka v sobo.

Sin sede poleg očeta in tudi ta ga ne pozna več. Pogovarjata se o tem in onem in naposled vpraša vojak, kaj mu je. Po dolgem obotavljanju mu oče pove, da ga boli roka. Vojak mu še pravi, naj mu jo pokaže. Oče izvleče roko izpod odeje in sin vidi, da mu je v zapestju odsekana. Izvleče torej kos roke katero je bil vtaknil v mlinu v žep, in jo primeri k očetovi. Bila je ista. Sin se zdrzne in pobledi. Molče vstane in gre brez slovesa iz sobe. Hitro osedla konja in odjaše, ne da bi se dal spoznati in ne da bi pozdravil.

Na poti premišlja, kaj mu je storiti. Domov se ne vrne nikdar več. Ako ga ujamejo kot ubežnika, bo hudo kaznovan. Pa misli, da je bolje, če se vrne sam v vojaško službo ter tam izpove, kaj ga je napotilo, da je ušel.

Ko jaha tako po cesti, zagleda v daljavi jezdeca, ki drvi, proti njemu. Že misli, da je njegov zasledovalec, a ga vendar počaka. Jezdec se mu približa in vojak ga vpraša, kaj hoče. Mož na konju mu pripoveduje, da je kraljev služabnik in da so roparji ukradli kraljevo hčer, katero sedaj iščejo principi, generali in vojaki. «No,» pravi ubežnik, «jo pojdem pa še jaz iskat. Kar v družbi bodiva, morda jo le najdeva.»

Služabnik in vojak zavijeta s ceste na polje. Jašeta po planjavi in dospeta v gozd. Jašeta po gozdu med drevesi, dokler ne pade noč na zemljo. Takrat se ustavita in stopita s konjev. Posvetujeta se, kaj naj naredita, in vojak pravi: «Čakaj, splezam na visoko smreko. Od tam se bom razgledal naokoli in bom videl, če sveti kje v daljavi luč.» Res, spleza na visoko smreko in ko pride v vrh, se razgleda naokoli. Služabnik mu zakliče v višino: «Ali vidiš kaj?» Vojak odgovori: «V daljavi vidim svetlobo, najbrže je to ogenj.» «In na kateri strani je?» ga vpraša zopet služabnik. «Čakaj,» mu odgovori vojak, «vržem kapo v ono stran, da bova vedela kam jahati.» Vrže kapo v ono smer, nato spleza z drevesa.

Ko se spusti na tla, zasedeta s služabnikom konja in odjahata dalje po gozdu. Po dolgem času dospeta na rob gozda in ugledata pred sabo trato in na trati ugledata krdelo roparjev, zbranih okoli velikega ognja. Med njimi ugledata tudi ugrabljeno kraljevo hčer. Oba planeta nenadoma nanje. Z golo sabljo si dela vojak pot med roparji in poseka vsakogar, ki mu pride pod mahljaj. Nato zgrabi kraljevo hčer, jo posadi k sebi na konja in zdrvi po gozdu.

Brž se raznese novica, da je kraljeva hči rešena. Generali in principi prihite k vojaku in ga prosijo, naj jim izroči rešeno kraljično, a on jo ne da nikomur. Sam jo obdrži na konju in jaše proti glavnemu mestu.

Kralj pošlje hčeri lepo kočijo in tudi sam ji gre naproti, da jo sprejme. Ko pride kočija do vojaka, sede kraljeva hči vanjo ter se odpelje domov. Kralj objame rešitelja in ga povabi v svoj grad. Ker se je pa kralj pripeljal v kočiji, katera se je vrnila brez njega, mora hoditi zdaj peš poleg vojaka, ki sedi ponosno na konju. Dolga pot ga utruji in večkrat poprosi vojaka, na bi mu za čas posodil konja. A ta mu vselej odgovori, da živali ne da iz rok. Tako potujeta proti glavnemu mestu.

Blizu mesta poprosi vojak kralja, naj mu prime za trenutek konja, češ, da mora stopiti v stran za grm. Ko se vojak oddalji, skoči kralj hitro na konja in zdirja proti mestu; vojak pa se huduje od zadaj, ker mora hoditi peš. Ko pride do kraljevega gradu, stopi brž v hlev in zakliče: «Hej vranec!» Takoj se mu oglasi njegov konj iz kota. Nato gre v grad in tam ga sprejme kralj zelo slovesno; vojak se pa še vedno huduje, ker ga je kralj opeharil za pot.

Po slovesnem sprejemu ga kralj vpraša, kaj želi za plačilo. Vojak zaprosi, naj bi mu odpustili pregrešek, katerega je zakrivil, ko je ubežal domov; prosi pa še, naj bi ga oprostili vojaške službe. Kralj usliši obe prošnji in povrhu mu da še obilo denarja.

Zopet zajaše vojak svojega vranca in se napoti proti mlinu, kjer je nekoč prenočeval. Ko dospe tja, pokaže mlinarjevi hčeri prstan in ona ga brž spozna. Zmenijo se za poroko in kmalu nato sta obhajala vojak in mlinarjeva hči ženitovanje. Živelca sta potem srečno in vojak ni šel nikdar več na svoj dom.

Ciril Drekonja.

Pastorek in pastorka

Živela sta oče in mati, ki sta imela sina in hčer. Mati je umrla še preden sta otroka dorasla. Oče si je poiskal drugo ženo, ki je bila otrokoma mačeha. Bila jima je res kruta in krivična. Otroka sta postala pravi siroti, ker je začela hudobna mačeha tudi očeta spreobračati v zlo. Tako ga je zaslepila, da je tudi on zavrzel lastna otroka. Nekega dne mu je ukazala, da ju mora peljati v gozd in zapoditi od doma.

Zaslepljeni oče je storil tudi to. Poklical je otroka in jima rekel, naj gresta z njim po drva. Ko so prišli v gozd, so zakurili ogenj, da sta se premrla otroka ob njem grela. Oče ju je pustil pri ognju, rekoč da gre nabirat drv. Onadva naj ga počakata pri ognju, dokler se ne vrne.

Oče je odšel in se ni več vrnil. Otroka sta zaman čakala nanj. Naposled sta uvidela, da očeta ne bo, ker je gotovo zašel ali ga je celo pojedel volk. Hotela sta ga sama poiskati in najti pot domov. Kruti oče je sedel takrat že doma za ognjiščem, ko sta zavržena otroka blodila po gošči in ga klicala. Ni ju čul. Doma je poslušal mačehino pohvalo, ker je zapodil z doma otroka, ki sta ji bila v napotje in nadlego.

Zavržena otroka sta se v gošči izgubila. Mesto očeta sta priklicala trumo roparjev, ki so prežali v gozdu. Prestrašena sta zbežala pred njimi. Oni pa za njima. Naposled sta jim utekla na smreko in se skrila v gosto vejevje. Toda roparji so že od daleč vohali vsako krščeno dušo, zato so pritekli pod smreko in ugibali, kam sta se neki skrila.

«Tu sem ju še videl,» je rekel prvi in smrkal okoli. «Poglejmo, če se nista skrila na to smreko.»

«Če sta na smreki, se mora pocediti kri navzdol po deblu,» je menil drugi ropar in sunil z dolgo in ostro sulico v gosto vejevje. Sulica je bila baš tako dolga, da je segla prav do deklice, ki je čepela na veji pod bratcem. Ranila jo je v pcto. Zabolelo jo je, da bi kriknila, a ni. Susnila je zobe in požrla bolečino. Odtrgala je kos obleke in jo potiščala na rano, da ni kanila kri na zemljo.

«Tu gori ju ni, kri ni pritekla,» je rekel ropar spodaj, in brat in sestra sta bila rešena. Roparji so odšli. Počakala sta še nekoliko na smreki, da so bili roparji že daleč in nato sta splezala s smreke. Sestra si je obvezala rano na nogi in šla sta dalje. Iskala sta, kje bi našla kakšno zatočišče, kjer bi bila na varnem. V temni gošči sta komaj opazila med grmovjem in drevjem skrito hišo. Potrkala sta in ker se jima ni nihče oglasil, sta vstopila, misleč, da je hiša prazna.

Ko sta stopila čez prag, se jima je nudil strašen pogled. S polic ob stenah so zazijale v njihju same votle mrtvaške lobanje s temnimi votlinami mesto oči pod čelom. V kotih so bile prislone ostre sulice, na kljukah ob steni pa so visele dolge sablje, sekire, samokresi in drugo morilno orodje. Še vešala niso manjkala v hiši.

Brat in sestra sta strme obstala na pragu. Preden sta se utegnili razgledati, priti k sebi od strahu in začudenja ter zbežati, sta že začula korake okrog hiše. Tedaj sta se komaj streznila.

Jasno jima je bilo, da sta zašla v brlog baš tistih roparjev, katerim sta hotela ubežati. In sedaj so gotovo zunaj pred vrati.

«Skrivja se!» jima je šinila kakor blisk rešilna misel skozi možgane. Skočila sta v hišo in se skrila v pepeluh za ognjiščem, ki je imel veliko žekno, skozi katero so praznili pepel. K sreči pepela v njem še ni bilo mnogo, zato sta imela oba dovolj prostora. Vrata so se odprla in nekdo je stopil v hišo. Pa niso bili roparji, ampak staro, grdo in švedrasto babšče, ki ni bilo roparske krvi. Ni ju zavohalo, da se skrivata v hiši. To ženšče so bili roparji pred leti ujeli nekje v gozdu in ga privedli domov, da jim kuha.

Brat in sestra nista vedela kako in kaj, zato sta molčala kot zid in čepela v pepeluhu, ne da bi se ganila. Ženšče se je motalo okoli ognjišča in kuhalo kosilo. Parkrat je pogreblo celo pepel v pepeluh, da se je usipal skozi ozko špranjo dečku in deklici baš za vrat. Potrpela sta tudi to in se nista izdala.

Okrog poldne, ko je stalo kosilo že kuhano na mizi, so se vrnil roparji domov. Deček jih je skrivaj štel, ko so prihajali drug za drugim skozi vrata: bilo jih je dvanajst.

Roparji so vihali smrkave nosove in koj zavohali, da se skriva pod njihovo streho krščena kri. Zadrli so se nad ženšče in zahtevali od njega, naj jim pokaže, koga in kam je skrilo. Ženšče, kateremu sta se brat in sestra vtihotapila v hišo, ko je šlo iskat trsk za hišo, ni res nič vedelo, da je še kdo drugi pod streho. Toda zaman se je priduševalo, da ni nikogar skrilo, roparji mu niso verjeli. Mislili so, da laže, zato so se zakadili v staro in jo ubili.

Deklica je sedaj začela že skoro ihteti, ker je spoznala, da sta izgubljena. Brat pa je tipal okoli sebe, kje bi dobil kaj trdega v roko, ker kot zajec bi se ne dal pobiti. In glej, v kotu pepeluha je otipal oster meč. Na njem je bilo napisano: «Kdor zamahne trikrat s tem mečem okrog sebe, pobije vseh dvanajst roparjev v tej hiši!»

Deček prime brž za ročaj meča, skoči iz pepeluha med roparje in zasuče orožje okrog sebe — pa počepajo vsi roparji kot muhe mrtvi na tla.

Nato je prišla še sestra iz pepeluha. Otresla sta pepel raz sebe in stopila po hiši. Štela sta lobanje na policah, a jih nista mogla došteti. Zaskrbelo ju je, kam spravita umorjene roparje in nesrečno staro. Deček je stiskal po vseh kotih, da bi našel kje kakšen kramp ali lopato, s katero bi izkopal jamo za mrtvece. Toda poštenega delovnega orodja ni bilo najti v roparski hiši. Ko pa je stopil iz kuhinje v sosednjo čumnato, je opazil pod pragom globoko temnico, v katero so metal roparji umorjene ljudi. Tu notri je zvrlel vseh dvanajst mrtvih in še staro na vrh.

Brat in sestra sta se popolnoma udomačila na roparskem domu. Sestra je kuhala in gospodinjila, brat pa je gospodaril in hodil na lov. Prav dobro se jima je godilo. Ni jima manjkalo drugega kot ptičjega mleka in žabje volne. Od dne do dne sta postajala večja in močnejša. Sestra je postala lepo dekle, brat pa velik fant in tolikšen orjak, da se je metal za šalo z medvedom v šumi. Spoznal je gozd, njegove čare in skrivnosti. Ni se nič več spomnil, da bi se vrnil k mačehi.

Ko je šel nekega dne brat zopet na lov, je ostala sestra sama doma. Pogledala je v temnico in opazila, da se v njej nekaj giblje. Prižgala je trsko in pogledala, kaj je. Stvar, ki se je gibala je bila — človek. Eden izmed dvanajstih roparjev, baš poglavar, je bil ostal še nekoliko pri življenju, ker se tretjič meč že ni več dobro zasukal. Vse noči je stikal po kuhinji za živežcem in čakal, da se opomore ter zbeži.

Deklici je bil ranjeni ropar neznansko všeč. Mlad in lep je bil, da ni šle videla takega. Zaljubila se je vanj. Zdelo se ji je škoda, da bi umrl ali pobegnil, zato je sklenila skrivati ga pred bratom. Vsak dan, ko je brat odšel na lov mu je nosila najboljših jedi v temnico. Ropar je kmalu okreval. Vračala se mu je zopet prejšna moč v ude, kri v žile in rdečica v lice. Deklici se je zdel vsak dan lepši. Končno je spoznala, da ne more biti dolgo tako. Brat in ropar pod eno streho! Nekdo mora stran. Kdo? — To je vprašanje.

Dolgo časa se je borila sestra sama s seboj. Toda brat je bil rezek, malobeseden, ropar pa ji je znal govoriti sladke besede, zato se je odločila, da reši roparja in pogubi brata. Ropar ji je prigovarjal, naj se naredi bolno. Leže naj v posteljo in naroči bratu, naj ji prinese mleko, ki ji edino more pomagati. Krave ni bilo pri hiši. Brat pojde daleč k ljudem po mleko. Ko se vrne truden in upehan, ga počaka on, ropar, skrit pod posteljo in ga ubije.

Drugo jutro je legla sestra v posteljo in rekla bratu:

«Dragi moj, hudo sem bolna. Le toplo mleko mi more še pomagati.»

Brat je vzel kanglico in šel po mleko. Pa ne k ljudem. V gozdu je imela volkulja mlade. K njej je šel in jo poprosil:

«Glej, eno samo sestro imam, in še ta mi je hudo zbolela. Daj mi malo mleka, ki jo edino še more ozdraviti.»

Volkulji se je brat zasmilil. Dala mu je mleka. Da bi se mu pa ne bilo treba vselej vračati k njej, je šla kar z njim domov, da mu bo mesto krave pri hiši, dokler sestra ne ozdravi.

Brat je stopil v sestriino sobo in ji ponudil toplega volčjega mleka. Sestra se je začudila, da se je tako naglo vrnil. Rekla ni pa nič, samo namignila je roparju, ki je tičal skrit pod posteljo. Zdajci je skočil ta z nožem izpod postelje. Brat je izprevidel prevaro. Stekel je v hlev, pripeljal je lačno volkuljo v sobo in jo naščuval zoper zahrbtnega roparja in nezvesto sestro, rekoč:

«Tu imata mleko, ki vaju ozdravi!» Razjarjena žival je planila nad njiju in ju raztrgala.

Andrej Šavli

Podganek

Živel je reven mladenič, ki mu je bilo ime Podganek. Ker je živel v revščini, je tuhtal, kako bi prišel zlahka do kruha; kajti delati se mu je tožilo, stradati pa ni hotel. Neko noč, ko ni

mogel spati, jo iztuhta, da pojde po svetu in se razglasi za desetnika. Takoj drugi dan pobere šila in kopita ter gre svet goljufat.

Hodi po svetu ter pride k nekemu grofu in se mu izda za desetnika. Grof mu pove, da je zmanjkal njegovi ženi drag prstan in sumi, da so ga ukradli služabniki. Obljubi mu sto zlatnikov, če mu ga dobi in prinese nazaj.

Podganeček gre k služabnikom in zahteva, da vrnejo prstan. Služabniki mu dajo prstan in ga prosijo, da bi jih ne izdal pri grofu; zato mu obljubijo sto zlatnikov.

Podganeček pa je bil zvit. Prstan da petelinu, da ga požre; nato gre k grofu in mu pove, da prstana nimajo služabniki, temveč, da ga je požrl petelin. Hitro zakoljejo petelina in najdejo prstan v njegovem golžunu. Grof mu izplača obljubljenih sto zlatnikov in služabniki tudi toliko, ker jih ni izdal.

Podganeček se je smejal v pest, ker je zaslužil tako na lahkem dve sto zlatnikov.

Zdaj se hoče grof še bolj uveriti o Podganečkovem desetništvu; zato prinese pod skledo pokrito podgano in ga vpraša: «Kaj je notri?» «Podganeček je v veliki zadregi, zato začne vzdihovati v svoji obupnosti: «O ti Podganeček, kam si prišel! O ti ubogi Podganeček, kaj ti je storiti?» — «O ti spak ti; zdaj pa vem, da veš vse.» mu reče grof ter privzdigne skledo in velika podgana šine izpod nje.

Grof je mislil, da pravijo tam, kjer je bil Podganeček doma, podgani — podganeček.

Ko se odpravi Podganeček dalje po svetu, ga grof nekoliko spremi. Po poti ga marsikaj izprašuje. Pa na enkrat se grof skloni, skrije nekaj prav naglo v pest ter vpraša Podganečka: »Desetnik, kaj imam v pesti?» — «Kaj neki imate, mačje blato imate!» — mu odgovori Podganeček.

Grof je imel res to v pesti, zato je Podganečku verjel, da je desetnik.

Jožef Kenda.

Zgodba o očetovi zapuščini

Živel je oče, ki je imel tri sine. Preden je umrl, jih je poklical k sebi in jim rekel:

«Nisem trpel imetja pri hiši, zato umiram revež in nimam, da bi vam kaj zapustil. Samo še nekaj vina je v sodu v kleti, razdelite si ga pravično med seboj in gospodarite z njim pametneje, kot sem jaz.»

Oče je umrl, sinovi so se pa menili, kako bi si razdelili pravično med seboj vino v sodu. Imeli so namreč en sam sod, zato vina niso mogli pretočiti,

Pa so se domenili tako, da zvrtajo tri luknje v sod in vtaknejo v nje tri pipe — vsakemu svojo, da bo po njej užival vsak svoj delež očetove zapuščine.

Mlajši brat je bil zapravljivec in pijanec. Tičal je vedno pri pipi in srkal sladko vince, misleč:
«Bolje, da ga popijem prej kot poslej.»

Starejša brata sta bila pa štedljiva in zmerna. Nista se dotaknila pipe, misleč:

«Naj ostane vino za večjo potrebo in za bolezen.»

Toda kako sta se začudila, ko sta našla sod prazen.

Tudi njuno vino je po bratovi pipi izteklo v njegovo požrešno grlo.

Andrej Šavli.

O sinu, ki je imel kratek konec pameti in mrvico zastopnosti

Živel je njega dni oče, ki ga je vse življenje tresla revščina. Imel je sina, ta pa kratek konce pameti in mrvico zastopnosti. Preden je oče umrl, ga je poklical k sebi in mu rekel:

«Sin moj, denarja in gradov ti ne morem zapustiti. Bog ti je dal konec pameti in mrvico zastopnosti, prav ju uporabljaj, pa boš že kako živel med dobrimi ljudmi. Zapomni si pa zlati nauk, ki ti ga dajem s seboj na pot: Če greš mimo poštenih ljudi, karkoli naj počenjajo, jim vedno iz srca želi:

«Bog daj več!»

Vsaj drugim privoščim srečo, če je že sam nimaš. Slabega ti to voščilo tako in tako ne more prinesiti.»

Oče je umrl, sin pa je šel po svetu. S seboj je nesel kratek košček pameti in mrvico zastopnosti pa še očetov nauk. Pa ga pot zaneslo mimo žitnega polja, ki ga je pravkar pobila toča. Ljudje hodijo z žalostnimi obrazi med njivami in ogledujejo uničeni sad svojega truda.

«Ej, ljudje božji, kaj se tako kisate?» jih nagovori in jim vošči:

«Bog daj več!»

Ljudje se razjezijo in ga malone kamenjajo kot kačo:

«Kdo te je tako učil, da nam voščiš nesrečo?» Sin se začudi in vpraša:

«Kako pa bi moral reči?»

Reči bi moral:»Nikoli več nam ljubi Bog ne pošiljaj kaj takega,« mu pravijo ljudje.

Zapomni si njih nauk in gre dalje. Pride mimo hleva, pred katerim je srečni gospodar ogledoval pravkar skoteno tele.

»Nikoli več nam ljubi Bog ne pošiljaj takega!» spregovori sin. Mož pa se razjezi, misleč, da mu zasmehuje lepo živinče, in pravi:

Reci rajši:»Bog daj vsako leto enega!»

Ker je imel sin konec pameti in mrvico zastopnosti, si zapomni še ta nauk in gre dalje. Pride mimo hiše, iz katere so baš nesli mrliča.

«Bog daj vsako leto enega!» vošči. Pa tudi to voščilo ljudem ni bilo pogodu. Kljub vsej žalosti so se v jezzi spravili nad njega in ga skoraj pobili na tla:

«Smrkavec, reci rajši: Bog mu reši dušo! Pa zmoli en očenaš za ranjkega in pojdi dalje po svoji poti.»

Sin si zapomni še to, zmoli očenaš za ranjkega in gre dalje po svoji poti. Pride mimo kovača, ki je baš podkaval starega konja. Popotnik mu že od daleč zavpije:

«Bog mu reši dušo!»

Nato hoče zmoliti še en očenaš, pa ga kovač nahruli v jezzi, misleč, da se fant norčuje. Reče mu:

«Saj mrha nima duše! Zato reci: Le trdno naj stoji! Če pa tega nočeš, molči in pojdi dalje.»

Sin se izgovarja, da tega ni vedel, zahvali se za nauk in gre dalje. Pride mimo dveh drvarjev, ki žagata debel hrast ob poti.

«Le trdno naj stoji!» jima želi sin, kakor se je naučil od kovača. Drvarja pa s tem nista zadovoljna, temveč ga oštejeta, rekoč:

«Ti že pokaževa! Reci rajši: Bog daj, da bi padel!»

No, sin si zapomni še nauk drvarjev in gre dalje. Pride do fanta, ki je splezal na košato vrbo nad potokom, da jo oklesti. Ustavi se pod vrbo in želi fantu na vrbi:

«Bog daj, da bi padel!»

Fantu je bilo to že preveč. Splezal je z vrbe in pahnil popotnega sina v potok, rekoč:

«Ne jaz, padl rajši ti, ki imaš prekratek konec pameti in predrobno mrvico zastopnosti.»

Od tu dalje molči zgodba o popotnem sinu. Jaz si mislim takole: če je v potoku utonil, je zgodbe tako in tako konec. Če pa je srečno prilezel iz vode, mu je ta hladna kopel morda toliko pomagala, da se mu je podaljšal prekratki konec pameti in povečala predrobna mrvica zastopnosti, tako da je želel ljudem dobro vselej le po njih prilikah in sreči.

Andrej Šavli.

O naglici

Nekoč so živeli trije bratje. Imeli so za vasjo leseno kočo in grunt. Pa jim je delo zasmrdelo in so nekega dne rekli očetu:

«Pravijo, da so na svetu ljudje, ki nič ne delajo, pa jim le dobro gre in jim denarja nikoli ne manjka. Mislili smo in premislili tako, da bi šli pogledat po svetu, kje so tisti ljudje, kaj jedo in kako živijo.»

Oče jim ni branil. Mislil je: «Če se kaj naučijo, bo le dobro.» Na glas pa je rekel:

«Pojdite po svetu in ko najdete ljudi, ki živijo od sv. Duha, mi pridite povedat. Pravijo, da ni dobro odpravljati se brez zlatih nauk od doma v svet, zato me dobro poslušajte: Ko gre pameten človek po svetu, dobro gleda pred se, da kaj vidi in se kaj prida nauči. Tako delajte tudi vi: Vse vam prav pride, kar se naučite; če prej ne, čez sedem let.»

«Še slabše kot brez zlatih nauk pa je odhajati od doma v svet brez denarja. Zato jim je dal oče mošnjo denarja in rekel:

«To vam bo za prvo silo.»

Bratje so poslušali zlate nauke in vzeli denar, se zahvalili za oboje in šli po svetu-. Prišli so v krčmo, naročili pijače in pili. Ker pa niso bili praznih glav, niso samo pili, ampak tudi gledali okrog sebe, da bi se kaj naučili.

V krčmi je sedel mlad in lepo oblečen fant. Bil je mlad čevljar in najlepši fant v vasi, ki se je menil z lepo krčmarjevo hčerjo, da bi se vzela, če bi ga hotela. Sedel je za mizo, lepa krčmarjeva hči pa mu je nosila na mizo četrtnko za četrtnko. Ko je odhajal, je vrtel z zadregi klobuk v roki, pokazal na prazen kozarec in četrtnko ter vprašal:

«Koliko sem dolžan, Rezka?»

«O nič, nič, je že vse plačano,« je zardela brhka Rezka?

Bratje, ki so sedeli v kotu krčme, pili in buljili v svet, da bi kaj videli in spoznali, so sedaj res nekaj videli in spoznali.

«Ali sta videla?» je vprašal starejši brat mlajša dva.

«Videla!» sta mu odgovorila onadva.

«Ta je eden izmed tistih, ki nič ne delajo, a vendar lepo živijo,« je zaključil starejši brat.

«Ta pa je!» sta pritrdila mlajša.

«Pa bi mi kupili njegov klobuk,« je menil starejši brat.

Ker sta bila s tem predlogom zadovoljna tudi mlajša brata, so koj plačali, kar so popili, in šli za mladim čevljarjem. Dohiteli so ga in mu rekli:

«Ali bi nam prodal svoj klobuk?»

Čevljar se je ustavil in jih pogledal začudeno. Ko pa je videl, s kakšnimi ljudmi ima opravka, se je nasmehnil in rekel:

«Če mi daste zanj toliko, da si kupim novega, zakaj ne?»

«Toliko vam damo in še dvakrat toliko», so rekli bratje.

Fant je zahteval toliko in toliko. Bratje so mu dali še dvakrat toliko. Nato je vzel najstarejši brat klobuk in so šli dalje.

«Sedaj smo dobri,» je rekel in predlagal mlajšima:

«Ker smo kupili klobuk, zato da bi živeli brez dela, pojdimo v prvo krčmo ob poti, da se do sitega zastonj najemo in napojimo. Bo že klobuk vse plačal.»

Mlajša dva si tega nista dala dvakrat reči. Šli so v prvo krčmo ob poti, sedli za pregrnjeno mizo, naročili drago kosilo in najboljše pijače. Sedaj niso več buljili v svet, ampak le v krožnike, saj jim ni bilo treba nič več znati. Ko so se dositega, najedli in napojili, je vstal od mize najstarejši brat, vzel klobuk v roko, ga vrtel s prsti, stopil pred krčmarja in vprašal:

«Koliko smo dolžni?»

Krčmar je čečkal nekaj s kredo po tablici in nato povedal, koliko so zajedli in zapili. Starejši brat pa je le še bolj vrtel klobuk v roki in vpraševal:

«Koliko smo dolžni?»

Krčmar mu je zopet povedal, da toliko in toliko. Bratje pa se sedaj jamejo čuditi in izgovarjati:

«Ali ni že plačano? Saj mora biti že plačano.»

Krčmar je mislil, da je nasedel goljuфом, zato je stopil na cesto in poklical orožnika. Hočeš, nočeš so morali brajce plačati mastno in slano kosilo in pijačo ter so odšli dalje.

«Ti ne znaš,» je rekel srednji brat starejšemu, «meni daj klobuk!»

Starejši brat je dal klobuk srednjemu. Šli so v drugo krčmo ob poti, kjer so jedli in pili. Toda takrat si niso upali več toliko naročiti. Ko so odhajali, je stopil srednji brat s klobukom v roki pred krčmarja in ga vprašal po računu. Krčmar mu je koj povedal, koliko znaša. Bratje so se začudili in trdili, da je račun že plačan. Nastal je prepir. Krčmar je poklical orožnike. Bratje so morali pošteno plačati in le za las je manjkalo, da jih niso še vtaknili v luknjo.

Nato je poskusil še najmlajši brat svojo srečo s klobukom, pa se mu ni zgodilo nič boljše kakor prvima. Brajce so morali plačati vse do zadnje stotinke, kar so zapili in zajedli.

Tako so se znašli ob koncu tega ponesrečenega poizkusa zopet na cesti!

«Osleparil nas je!» je rekel najmlajši brat. «Osleparil!» sta mu pritrdila mlajša dva. «Mi se za takšen klobuk nismo zmenili, zato nam mora vrniti denar, če je pravica na svetu,» je rekel starejši.

«Denar nazaj!» sta pritrdila mlajša.

Šli so in poiskali čevljarja, ki jim je bil prodal klobuk. Ko so prihajali k hiši, jih je čevljar že od daleč opazil. Imel je vajenca. Temu je ukazal, naj se uleže na posteljo in naredi mrtvega. Ko ga bo udaril prvič s palico, ki sloni v kotu, naj se samo malo strese. Ko ga bo udaril drugič, naj se strese močneje. V tretje pa naj skoči s postelje, zažvižga in gre skozi vrata. Deček je vse

obljubil in se ulegel kakor mrtev na posteljo. Čevljar je postavil okrog postelje sveče in jih prižgal.

Bratje so prihrumeli v hišo, sikajoč kot gadi od jeze. Ko pa so videli, da je smrt v hiši, so se potolažili in rekli:

«Bog se usmili duše rajnkega.» Nato pa so čevljarja koj trdo prijeli: «Ampak s tem-le klobukom ste nas pošteno osleparili. Čisto navaden klobuk je, zato zahtevamo denar nazaj.»

Čevljar se je začudil in rekel: «Kako to? Gotovo niste klobuka prav držali. Kje ste ga prljeli?»

Bratje so pomislili in zajeceljali: «Kje? Kje? Kje pa ga je treba pravzaprav prijeti?»

«Le na tistem mestu, kjer je skupaj sešit,» jim je razložil čevljar.

Bratje so se spogledali, udarili po čelu in rekli:

«Na to še pomislili nismo, tepci! Bomo vedeli vsaj za drugič.»

Nato so pokropili mrliča in rekli:

«Živeti znaš brez dela, a smrti le ne moreš odgnati.»

«Tudi to znam,» je rekel čevljar. «V kotu imam palico. Če z njo trikrat udarim mrtvega človeka, zopet oživi.»

«Zakaj ne obudiš potem tegale, saj je vendar tvoj sin ali vsaj brat?» so se začudili bratje. Čevljar pa je zmajal z glavo in rekel:

«Lahko bi ga, pa nočem. Ko že Bog tako hoče, naj bo. On vedno prav stori, kar stori.»

Bratje se čudljivo, mežikajo si med seboj in mislijo: «Baš takšne palice nam je treba.» Na glas pa pravijo:

«Mi bi to palico radi kupili. Ali jo prodaste?»

«Zakaj ne, če dobro plačate?» je rekel čevljar.

«Koliko?»

Čevljar jim pove, koliko zahteva za palico. Bratje so bili s tem zadovoljni in so rekli:

«Trikrat več vam damo zarijo, samo če je res, kar pravite.»

«Res je, res,» je rekel čevljar. «Da pa ne boste kupovali mačka v žaklju, vam pred očmi obudim tega le fanta, četudi ga prej nisem mislil oživiti.»

Vzel je v roko palico in stopil k postelji, na kateri je ležal vajenec. Udaril ga je prvič s palico fant se je narahlo stresel. Drugič se je stresel močneje. Ob tretjem udarcu pa je skočil s postelje na noge živ in zdrav, zažvižgal in šel skozi vrata.

Bratom so stopile od samega začudenja in zijanja oči skoraj iz jamic. Plačali so, vzeli čarobno palico in šli z njo dalje po svetu.

«Sedaj smo dobri,» je rekel starejši brat. «Dobri,» sta mu pritrdila mlajša dva. Šli so po svetu in prišli v mesto, ki je bilo vse zagrnjeno v žalost. Ljudje so hodili potrú in z objokanimi obrazi po ulicah. Iz oken so vihrale črne zastave.

«Kakšna nesreča je prišla nad vas?» so vprašali bratje žalujoče ljudi. Oni pa jim žalostni odgovorijo:

«Smrt in bolezen sta prišli med nas. Ljudje pomirajo kakor za stavo. Davi je umrla sama kraljeva hči. Vse je obljubil kralj tistemu, ki bi jo rešil, pa ga ni bilo.» «Nič ne žalujte, ljudje,» so rekli bratje, «mi imamo čarobno palico, s katero obujamo mrličce.»

Ljudje so se spogledali. Dvignili so glave in v očeh se jim je vžgala iskra upanja.

«Najprej h kraljevi hčeri!» je predlagal starejši brat. Mlajša dva sta mu pritrdila. Zglasili so se pri kralju in mu povedali kako in kaj. Žalosten jih je kralj poslušal. Ni jim verjel, a mislil si je: «Škoditi to več ne more.» Zato jim je dovolil, da smejo obuditi mrtvo kraljično.

Najprej je stopil starejši brat pred mrtvo kraljično. Udaril jo je s čarobno palico. Prvič... Nič.

Drugič. Nič. Tretjič tudi nič. Kralj se je razsrdil, ukazal je zvezati predrznega sleparja in ga vreči v temnico. Nato je stopil pred kralja drugi brat in rekel:

«Starejši brat ne zna. Palica je dobra. Meni pustite, da vam obudim hčer.» Kralj noče o tem nič več slišati. Srednji brat pa ga le prosi in prosi. Naposled se da kralj preprostiti in pusti, da poiskusi še srednji brat obuditi mrtvo kraljično. Ali tudi temu se ni godilo bolje kot prvemu — kraljična je ležala nepremično in se ni hotela prebuditi.

Kralj se je še huje razsrdil, ukazal je srednjega brata zvezati in vreči v temnico. Tedaj je stopil pred kralja najmlajši brat in rekel:

«Vedel sem, da ne bo nič, ker manjka mojemu starejšemu bratu v glavi eno kolesce, srednjemu pa dve. Samo jaz lahko oživim vašo hčer.»

Sedaj je bil kralj uverjen, da se hočejo bratje norčevati iz njegove žalosti in nesreče, zato je hotel mlajšega brata kar zapreti. Naposled se je le dal premotiti in dovolil še najmlajšemu bratu, da je poizkusil srečo s čarobno palico. Toda zaman. Mlatil je mrtvo kraljično, kakor bi otepal fižol v skednju, pa ni nič zaleglo. Kralj je skoro zdivjal od jeze. Ukazal je zvezati tudi najmlajšega brata in ga vreči v temnico.

Sedaj so se znašli vsi trlje bratje v luknji. Tu so ječali leto dni. Čez leto dni jim je kralj ukazal naštetih nekaj gorkih in nato so jih izpustili. Znašli so se zopet na cesti.

«K sleparju! Drago nam bo plačal to!» je rohnel najstarejši brat.

«K sleparju!» sta mu pritrdila mlajša.

Šli so in poiskali čevljarja, ki jim je bil prodal čarobno palico. Ta jih je že od daleč zagledal, ko so se bližali hiši. Pristavil je k ognju lonec smole in jo mešal s kuhalnico.

Bratje so vstopili in sikali vanj kot sršeni. Čevljar pa je napravil nedolžen in začuden obraz ter jih vprašal :

«Kaj pa je?»

«Navadno lesko si nam prodal za čarobno palico,« silijo bratje s palico vanj.

«Ali niste nič opravili?»

«Nič.»

Bratje so v sveti jezi pripovedovali čevljarju, kako drago so jo takrat izkupili s palico. Čevljar jih je poslušal, nato pa rekel:

«Kam ste pa pravzaprav udarili mrtvo kraljično?»

Bratje so zazijali v čevljarja in nategnili obraze:

«Kam? Kam? Kam pa je treba udariti?»

«Ravno nad srce,» jim je pojasnil čevljar.

«Aaa!» so osupnili bratje in se udarili s pestjo po čelu: «Tepci! Prej bi morali to vedeti!»

Med tem je čevljar neprestano nekaj mešal v loncu na ognjišču. Bratje ga nekaj časa gledajo, ugibajo in nato vprašajo:

«Kaj pa kuhate v loncu?»

«Naglico,» jim je odgovoril ta.

«Hm, naglico? Zakaj vam bo pa ta?» poizvedujejo dalje bratje. Čevljar pa jim je povedal, da naglico prodaja. Za šeflo naglice toliko in toliko denarja. Z njo se pride lahko v eni uri za dan hoda daleč. Bratje so si mežikali med seboj in si na tihem mislili: «Dovolj časa smo zapravili v ječi, zato nam je baš takšne maže treba.» Na glas pa so rekli:

«Mi bi radi kupili to žalobo, ker se nam mudi po opravkih.»

Čevljar je bil zadovoljen. Stopil je naprej starejši brat, vrgel denar na mizo in zahteval šeflo naglice. Čevljar je postavil starejšega brata med vrata, da bi imel pred seboj prosto pot. Nato je vzel denar in mu prismolil šeflo vrele smole pod srajco. Videti bi ga morali, kako je starejši brat skočil! Kakor blisk jo je ubral skozi vrata in izginil za vogalom hiše.

Mlajšla brata sta se spogledala in rekla:

«To že ni goljufija, ko na lastne oči vidiva, kako naglica pomaga.»

Stopil je naprej srednji brat, vrgel še enkrat toliko denarja kot starejši in rekel:

«Meni dve šefli, da bom bežal še bolj kot starejši brat, sicer ga nikoli več ne dohitim.»

Čevljar je spravil denar in prismolil srednjemu bratu pod srajco dve šefli vrele smole. Skočil je iz hiše, kot bi se vsi zelenci zakadili za njim.

Ostal je najmlajši brat sam. Zbal se je, da bratov ne bo več dohitel, zato je plačal in zahteval kar tri šefle naglice. Čevljar je spravil denar in prilepil tudi najmlajšemu bratu le dve šefli vrele smole pod srajco. Tretje šefle, ki jo je plačal, ni hotel več počakati, tako se mu je mudilo.

Kako se je potem godilo bratom, ne vem. Ko sem davi začel pisati to pravljico, sem videl tri brate, ki so bežali po poti mimo mojega okna. Najbrž so bili to oni. Počakati niso hoteli, da bi jih vprašal, kako in kaj je sedaj z njimi in kod hodijo. Zato moram pravljico za sedaj končati in vam jo bom pripovedoval dalje, ko se bratje ustavijo.

Andrej Šavli.

Samson in čevljarček

Živel je svoje dni čevljarček, ki je rajši lagal, kakor zabijal žeblje v podplate. Nekoč ga je zanesla pot mimo Samsonove bajte. Samson je sedel pred svojo bajto in se grel. Bil je tolik orjak, da bi lahko nesel pol hriba v košu.

Čevljarček se je postavil predenj in mu predlagal, naj se poizkusita, kateri izmed njiju je močnejši. Velikan je debelo pogledal pritlikavca in rekel:

«Ali te je še kje kaj? Ti se hočeš poizkusiti z menoj v moči? Kar pridi jutri zjutraj, kamenje bova s pestmi drobila.»

Drugo jutro je zavezal zviti čevljarček v ruto kepo skute in šel k Samsonu kamenje drobit.

Velikan je pograbil debelo skalo, jo del na koleno in udaril po njej s pestjo s takšno močjo, da se je zdrobila v prah. Čevljarček pa je vzel iz rute kepo skute, jo del na koleno in udaril s pestjo, da je brizgnila na vse strani.

Samson je rekel: «Poglejva, kdo je boljce zdrobil svoj kamen. Moj je prah.»

«To ni še nič! Iz mojega se je kar voda pocedila.» mu je odgovoril čevljarček.

Samson se je čudil: «Moža ni nikjer, a močan je le. Jutri se bova izkušala, kdo vrže kamen bolj daleč.»

Čevljarček si je princsel drugo jutro vrabca v žepu. Samson je pograbil skalo in jo zabrusil s takšno silo, da je čevljarčka, ki mu je stal preblizu, skoro odneslo. Ta pa je vzel iz žepa vrabca in ga izpustil, da je zletel še delj od Samsonove skale ter sploh izginil nekam za goro.

Samsona je jezilo, da ga mali čevljarček prekaša, toda ni odnehal. Rekel je: «Jutri greva pa češnje zobat.»

Drugo jutro sta šla češnje zobat. Samson upogne debelo vejo in obira češnje. Čevljarček pa kar zleze na upognjeno vejo in brez skrbi zoblje. Zdajci zagleda Samson na drugem vrhu lepše češnje, zato spusti upognjeno vejo. Toda joj! «Frrr!» je smuknila veja v zrak in z njo je odletel tudi čevljarček, ki je sedel na njej.

Padel je na tla onstran plota baš pred staro ženico, ki je šla po poti.

»Ježeša!...Kako sem se ustrašila!« je dejala ženica, ki se je od strahu vklala v jezik z edinim zobom, ki se ji je še majal v dlesnih. Nato je začudeno vprašala:

«Prijatelj, odkod ste prišli?»

«Naravnost iz nebes!» je rekel čevljarček.

«Jcjhata, iz nebes?» se je čudila ženica in pokrižala. «Potem ste pa videli gori mojega rajnega Matevža. Kako se mu kaj godi?»

«Dandanes je povsod slabo,» je rekel čevljarček. «V nebesih še celo, ker je gori že preveč ljudi in nimajo kaj jesti. Vaš Matevž je že bolj star, zato ga drugi še laže odrivajo. Tako mi je rekel, naj poprosim pri vas zanj nekaj klobas in lirič za priboljšek.»

«Jej, jej, kaj mi poveste!» se je čudila ženica, da ji je sapo jemalo. «Še v nebesih trpi moj rajni Matevž pomanjkanje! Koj mu pripravim kaj za priboljšek, če mu hočete res vzeti s seboj.»

«Pa le hitro, » je rekel čevljar, «ker se mi mudi. Obiskati moram še svoje mnoge drugih nebeščanov, za katere imam sporočila.»

Ženica je peljala čevljarčka domov in silila vso pot z vprašanji vanj, da revež že ni več vedel, kaj bi ji povedal. Doma se je zavrtela okrog ognjišča in kmalu je bil pečen lep kos krač in pripravljene klobase. Čevljarček je vse pospravil. Ko je odhajal, mu je naročila, naj Matevža prav lepo pozdravi. Susnila mu je še par stotakov za ljubelega Matevža, svojega rajnega moža. Čevljarček je vse lepo obljubil in odšel.

Proti poldnevu se je vrnil ženičin sin iz mesta. Ona mu je povedala, kakšen nepričakovan obisk je imela in kako je poslala svojemu rajnemu Matevžu nekaj klobas, krač in denarja. Sin je spoznal, da jo je nebeški odposlanec prav pošteno potegnil. Zajahal je konja in hitel za njim po cesti.

Ko je bil čevljarček že daleč, je začul, da jezdi nekdo za njim. Skočil je kraj ceste, snel klobuk z glave in ga tiščal k tlom, kakor bi nekaj skrival.

Ženičin sin je prijezdil mimo in ga vprašal:

«Ali čepite že dolgo časa tu ob cesti?»

«Danes od solčnega vzhoda dalje,» je odgovoril čevljarček.

«Kaj pa tukaj delate, če smem vprašati?» je rekel sin.

Čevljarček se je namuznil in rekel:

»Glejte srečo sem ujel, zlatega ptiča imam pod klobukom. Čakati moram, da sonce zaide. Prej ga ne smem pogledati.«

«Jej, jej kaj pravite!» se je začudil sin. «Ali ste videli kakšnega tatu, da bi bežal tod mimo?»

»Videl sem ga,» je rekel čevljarček. «Pol ure je morda od tega.»

«Kakšen pa je bil?» je poizvedoval sin.

«Ej kakšen? Kot drugi ljudje. Težko ga ulovite, vam pravim. Najbolje je, da skočim jaz za njim, ki sem ga videl. Podržite mi samo moj klobuk z zlatim ptičem za nekaj časa in posodite

mi vašega konja. Koj vam pripeljem tatu. Toda gorje, če mi pred solničnim zahodom odkrijete zlatega ptiča pod klobukom.« Tako je rekel čevljarček. Sin je bil zadovoljen s tem, posodil mu je konja in tiščal klobuk k tlom.

Tako je čakal eno uro, dve, toda čevljarčka le ni hotelo biti nazaj. Tatu seveda tudi ne. Tako je čakal zastonj do večera. Ko je sonce zašlo, si je mislil: «Vsaj zlatega ptiča mu vzamem, če me je že za konja osleparil.»

Privzdignil je od strani klobuk in začel z roko prav previdno in počasi segati po zlategem ptiču. Ko je zagrabil, je držal v pesti — prazen nič.

Scdaj je spoznal, da ga je tat osleparil še za konja. Šel je žalosten domov. Ženica ga je vprašala:

«Ali si dohitel onega, ki je nesel priboljšek mojemu rajnemu Matevžu?»

«Dohitel» je rekel sin, «in še konja sem mu dal, da bo prej opravil svoje posle tu na zemlji in lažc prišel v nebesa.»

Andrej Šavli.

O poboljšanem sinu

Živel je oče, ki je imel sina. Ko je sin dorasel, je moral iti k vojakom. Oče mu je dal obilo dobrih naukov za pot. Pri vojakihi pa je zašel med slabe tovariše, pozabil očetove nauke in se izpridil. Dokler je imel še kaj denarja, je zapravljjal in popival. Ko pa mu je zmanjkjal denar, je pisal očetu pismo:

«Dragi oče! Napređoval sem do podnarednika. Prosim, pošljite mi denarja.» In oče mu je poslal denarja.

Sin je nekaj časa zopet popival. Nato je pisal zopet pismo očetu: «Dragi oče, zopet sem napređoval. Prosim denarja za našive in obleko.» Oče je bil vesel sinovega napredka in mu zopet poslal denarja.

Nato je sin zapil še to in pisal očetu, da je postal podčastnik. Oče mu je poslal spet denarja. Potem je sin napređoval v pismih očetu še dalje do podporočnika, poročnika in kapetana. Takrat pa je udaril oče v zadovoljstvu po mizi in rekel:

«Šmentana reč, moj sin kapetan. To ni kar tako. Jaz sem sicer kmetski človek, a vendar se spodobi, da ga obiščem.»

Odpeljal se je v mesto in se oglasil v vojašnici, kjer je služil imenitni sin. Ko pa je vprašal po njem, so vsi nategnili obraze in zmajali, da kapetana s tem imenom ni. Oče je hotel že oditi, ko mu povedo, da je sicer nekdo, ki se baš tako piše kot njegov sin, toda ni kapetan, ampak zanikarn vojak.

«Mogoče bom pa le kaj zvedel pri tem, ko ima že ime mojega sina,» si je mislil oče in šel iskat neznanca. Dobil ga je baš na delu, ko je z metlo pometal stranišče. In v neznancu je prepoznal — svojega sina, ki je bil še navaden zanikarn vojak. Vzel mu je metlo iz rok, ga ž njo pošteno namlatil in se vrnil žalosten domov. Čez sina je naredil križ, ker se mu je med svetom izpridil. To ga je neznansko bolelo, saj je bil sin njegov poslednji up, ki je sedaj splaval po vodi.

To srečanje ni bolelo samo očeta, ampak je pretreslo tudi sina. Pobiljšal se je. Ni več pil in zapravljaj. Tudi pri višjih si je pridobil z veliko težavo zopet zaupanje. Postal je res podnarednik in nato napredoval stopnjema celo do kapetana. Vselej je pisal očetu o svojem napredovanju, a ta mu ni hotel več verjeti. Nato je zaslovel v vojni in se izkazal za nepremagljivega junaka. Njegovo ime je zaslovelo daleč naokoli. Kraljeva hči je bila zrela za možitev in, ker je bil lep fant, se je zagledala vanj. Bila je poroka. Obhajali so jo s tolikšnim slavljem, kakor se pač spodobi za kraljevske ljudi.

Mladi ženin je bil srečen. Le to ga je skelelo, da je zapravil očetovo zaupanje. Očetu je bil namreč pisal tudi o poroki s kraljevo hčerjo, pa mu ta ni hotel verjeti. Zato se je odpravil prve dni po poroki s četico vojakov z doma, da obišče očeta, mu dokaže svoje resnično poboljšanje in ga povabi s seboj v kraljevski grad.

Ko pa je šel skozi temen gozd, so ga napadli roparji, mu pobili in polovili skoro vse vojake, njega samega ulovili in vrgli v temnico, v kateri so bile raztresene mrtvaške kosti.

Ponoči ni mogel zaspati. Kar opazi, da se je priplazila v temnico lisica in prišla obirat mrtvaške kosti. Naredil se je mrtvega, da se mu je žival približala. Ko je prišla mimo njega, jo je zgrabil za rep in je ni več izpustil. Lisica se je splazila in zbežala skozi ozko luknjo v zidu zopet na prosto. Kapetan je plezal za njo, držeč jo za rep, in se izvlekel skozi ozko špranjo iz temnice na piano.

Lačen, truden in raztrgan je šel dalje. Prišel je do oglarja, ki je v gozdu žgal oglje, in ga poprosil, naj ga vzame v službo. Oglar ga je sprejel v službo in bil z njim prav zadovoljen. Delal je dolgo časa pri njem, nato pa se je odpravil dalje, da poišče svojega očeta.

Našel je pot domov in stopil pred očeta, a ta ga ni prepoznal, ker je bil ves črn in zamazan od oglja. Tudi vojaško obleko je bil že raztrgal in nosil oglarsko. Sin se mu tudi ni dal prepoznati, ampak je prosil očeta, naj ga sprejme v službo. Oče ga je pomeril s pogledom od pet do glave in rekel:

»Če bi imel sina, kakor se spodobi, bi tebe ne jemal v službo., Tako pa mi boš pasel svinje.«

In sin je ostal pri rodnem očetu za svinjskega pastirja. Zgodaj zjutraj je gonil svinje na pašo in se vračal z njimi pozno zvečer domov. Tako jih je izučil, da so prihajale in odhajale lepo v vrsti kakor vojaki. Ena je šla ob strani in krulila kakor trobentač. Oče ga je gledal in se mu smejal.

Med tem je sin skrivaj pisal svoji ženi v kraljevski grad, naj mu pripelje novo četo vojakov in princese novo obleko. Res je nekega dne prišla po poti četa vojakov, ki jo je vodila sama

kraljevska hči. Ustavila se je pred očetovo hišo in rekla, da hoče obedovati baš v njegovi hiši. Oče je ukazal zaklati čno svinjo in je pripravil veliko gostijo. Streči je moral sam svinjski pastir. Ko je nesel na mizo juho, se je spotaknil na pragu in razbil juho baš kraljevi hčeri pred noge. Oče se je hudoval nanj, v kuhinji pa so mu dopovedovali, kako naj se osukne in obnaša pred visokim gostom, da ne bo delal hiši sramote. Toda, ko so mu dali meso, naj ga nese na mizo, je spet v nerodnih košpah tako okorno prišvedral v sobo, da je padel in vse razsul po podu. Oče .se je razjezil in ga zapodil iz hiše:

«Ti nisi za drugo kot da svinje paseš.»

Sin je šel v skedenj, vzel novo častniško obleko, ki mu jo je prinesla žena, in se preoblekel. Opasal si je sabljo in šel zopet v hišo. Svojo staro, razirgano pastirsko obleko pa je pustil kraj vodnjaka. Ko je stopil v izbo, ga oče ni spoznal. Mislil je, da je prišel sam kralj in rekel:

«Ali so nas prišli tudi oni gledat?»

Nato ga je povabil k mizi in gostil. Svinjska dekla je prihitela vsa vpehana pravit v hišo, da je svinjski hlapec od žalosti menda skočil v vodnjak, ker se mu je pred kraljevo hčerjo tako pošamerilo. Obleko da je pustil pri vodnjaku.

«O ne,» je rekel sin, «to obleko sem jaz slekel prej in pustil pri vodnjaku.»

Oče je sedaj spoznal sina. Zavladalo je veliko veselje. Napravili so še večjo gostijo. Jedli so tri dni in tri noči in vendar je ostalo tudi zame še toliko, da sem se najedel in napil in se še danes oblizujem po teh dobrotah.

Andrej Šavli.